

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА
ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»

Кафедра українознавства, філософії та інформаційно-гуманітарних студій

Кваліфікаційна робота

**КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ВЕБПЛАТФОРМ ЦДАВО УКРАЇНИ
ТА НАЦІОНАЛЬНОГО АРХІВУ ЧЕСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ
У КОНТЕКСТІ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ АРХІВНОЇ СПРАВИ**

здобувачки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
освітньо-професійної програми «Документознавство
та інформаційна діяльність»,
спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа

_____ ІШЕЛЕМБИ Анастасії Олександрівни

Науковий керівник

д. філос. н. _____ САВОНОВА Ганна
Іванівна

В. о. завідувача кафедри,

д. і. н., професор _____ ПЕРЕДЕРІЙ Ірина Григоріївна

Полтава 2026

Деканові факультету філології,
психології та педагогіки
Національного університету
«Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»
Анні АГЕЙЧЕВІЙ

здобувачки першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти, освітньо-професійної
програми «Документознавство та
інформаційна діяльність»,
спеціальності 029 Інформаційна,
бібліотечна та архівна справа
ШЕЛЕМБИ Анастасії Олександрівни

ЗАЯВА

Прошу затвердити тему кваліфікаційної роботи: Компаративний аналіз вебплатформ ЦДАВО України та Національного архіву Чеської Республіки у контексті цифрової трансформації архівної справи.

Науковим керівником прошу назначити Савонову Ганну Іванівну, доктора філософських наук, доцента кафедри українознавства, культури та документознавства.

26.02.2026

В. о. завідувача кафедри

Ірина ПЕРЕДЕРІЙ

Керівник

Ганна САВОНОВА

Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»
Факультет філології, психології та педагогіки
Кафедра українознавства, культури та документознавства
Спеціальність 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа

ЗАТВЕРДЖУЮ

В. о. завідувача кафедри
українознавства, культури та
документознавства

_____ Ірина ПЕРЕДЕРІЙ

«___» _____ 2026 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВРУ

Шелемби Анастасії Олександрівни

1. Тема роботи: Компаративний аналіз вебплатформ ЦДАВО України та Національного архіву Чеської Республіки у контексті цифрової трансформації архівної справи.

Керівник роботи: доктор філософських наук, доцент, доцент кафедри українознавства, культури та документознавства Савонова Ганна Іванівна.

2. Термін подання роботи: 12.06.2026.

3. Мета та завдання кваліфікаційної роботи полягає у здійсненні компаративного аналізу вебплатформ Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України та Національного архіву Чеської Республіки у контексті цифрової трансформації архівної справи та розроблені практичних рекомендації щодо вдосконалення цифрових архівних ресурсів України.

Дата видачі завдання

05.03.2026

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання	Примітки
1	Теоретична частина	05.03.2026 – 31.03.2026	36%
2	Аналітична частина	01.04.2026 – 30.04.2026	64%
3	Виготовлення ілюстративного матеріалу та підготовка до захисту	01.05.2026 – 01.06.2026	100%
4	Захист роботи	24.06.2026	

Здобувачка

(підпис)

Анастасія ШЕЛЕМБА

Керівник роботи

(підпис)

Ганна САВОНОВА

АНОТАЦІЯ

Шелемба А. О. Компаративний аналіз вебплатформ ЦДАВО України та Національного архіву Чеської Республіки у контексті цифрової трансформації архівної справи. Спеціальність 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа, освітньо-професійна програма «Документознавство та інформаційна діяльність», Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Полтава, 2026.

У кваліфікаційній роботі досліджено теоретичні та практичні аспекти функціонування електронних архівів і архівних вебплатформ в умовах цифрової трансформації суспільства. Розкрито сутність електронних архівів, визначено їхні функції та роль у забезпеченні збереження документальної спадщини та доступу до архівної інформації. Проаналізовано архівні електронні інформаційні ресурси як інструмент реалізації принципів відкритості, доступності та публічного обслуговування користувачів. Охарактеризовано нормативно-правові засади діяльності архівних установ у цифровому середовищі.

Здійснено аналіз вебплатформи Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України та вебплатформи Національного архіву Чеської Республіки. Визначено особливості їхньої структури, навігації, інформаційного наповнення, сервісних можливостей, доступності електронних ресурсів і цифрових колекцій. Проведено компаративний аналіз досліджуваних вебплатформ, у результаті якого встановлено спільні та відмінні риси організації доступу до архівної інформації, рівня цифровізації сервісів, міжнародної орієнтації та інтеграції до сучасного інформаційного простору.

На основі проведеного дослідження запропоновано напрями вдосконалення цифрових архівних ресурсів України, серед яких розширення обсягів оцифрування документів, розвиток електронних сервісів, підвищення рівня доступності вебресурсів для різних категорій користувачів, посилення міжнародної інтеграції та впровадження сучасних інструментів інформаційної взаємодії.

Ключові слова: архівна справа, цифрова трансформація, електронний архів, архівна вебплатформа, ЦДАВО України, Національний архів Чеської Республіки, архівні інформаційні ресурси, цифровізація, електронні сервіси.

63 стор., 1 табл., 25 рис., 2 схеми, 55 джерел.

ABSTRACT

Shelemba A. O. Comparative analysis of the web platforms of the Central State Archives of Ukraine and the National Archives of the Czech Republic in the context of digital transformation in archival science. Specialty 029 «Information, library and archival activities», educational and professional program «Documentation and Information Activities», National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic», Poltava, 2026.

The qualification paper examines the theoretical and practical aspects of the functioning of electronic archives and archival web platforms in the context of the digital transformation of society. The essence of electronic archives is revealed, and their functions and role in preserving documentary heritage and providing access to archival information are defined. Archival electronic information resources are analyzed as a tool for implementing the principles of openness, accessibility, and public service. The regulatory and legal framework governing the activities of archival institutions in the digital environment is characterized.

The web platform of the Central State Archives of Supreme Bodies of Power and Government of Ukraine and the web platform of the National Archives of the Czech Republic are analyzed. The study identifies the peculiarities of their structure, navigation, information content, service capabilities, accessibility of electronic resources, and digital collections. A comparative analysis of the studied web platforms was carried out, which made it possible to determine their common and distinctive features in terms of access to archival information, the level of digitalization of services, international orientation, and integration into the modern information space.

Based on the conducted research, directions for improving Ukraine's digital archival resources are proposed, including expanding the scope of document digitization, developing electronic services, increasing the accessibility of web resources for various categories of users, strengthening international integration, and implementing modern information interaction tools.

Keywords: archival affairs, digital transformation, electronic archive, archival web platform, Central State Archives of Supreme Bodies of Power and Government of Ukraine, National Archives of the Czech Republic, archival information resources, digitalization, electronic services.

63 pages, 1 table, 25 figures, 2 diagrams, 55 references.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ АРХІВІВ ТА АРХІВНИХ ВЕБПЛАТФОРМ	12
1.1 Електронні архіви та вебплатформи: сутність, види та функції в системі збереження документальної спадщини.....	12
1.2 Архівні електронні інформаційні ресурси як інструмент публічного доступу до інформації.....	21
1.3 Правове регулювання діяльності архівів у цифровому середовищі.....	26
РОЗДІЛ 2. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВЕБПЛАТФОРМ НАЦІОНАЛЬНИХ (ЦЕНТРАЛЬНИХ) АРХІВІВ	34
2.1 Характеристика функціонування вебплатформи Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України (ЦДАВО).....	34
2.2 Аналіз вебплатформи Національного архіву Чеської Республіки.....	42
2.3 Порівняльна характеристика вебплатформ й напрями вдосконалення цифрових архівних ресурсів в Україні та Чеській республіці.....	49
ВИСНОВКИ	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ	57

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

АЕІР – архівні електронні інформаційні ресурси

ДСТУ – Державна уніфікована система документації

ЕІР – електронні інформаційні ресурси

ЄС – Європейський Союз

КЕП – кваліфікований електронний підпис

НАН – Національна академія наук

НАФ – Національний архівний фонд

ЦДАВО – Центральний державний архів вищих органів влади та управління України

ЦДАЕА – Центральний державний аудіовізуальний та електронний архів

ЕВНА – European Board of National Archivists (європейське бюро національних архівістів)

SUCHO – Saving Ukrainian Cultural Heritage Online (збереження української культурної спадщини онлайн)

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства цифровізація архівної справи стає важливим напрямом її модернізації, оскільки архівні установи забезпечують збереження історичної, адміністративної та культурної документації. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій поступово змінює традиційні підходи до організації архівної діяльності та сприяє переходу до електронних форматів роботи, зокрема створенню електронних архівів, цифрових колекцій і спеціалізованих вебплатформ для доступу до документальної інформації.

Вебплатформи архівних установ є важливим інструментом забезпечення доступу до архівної інформації, інтеграції інформаційних ресурсів та реалізації принципів відкритості державних установ. Вони забезпечують дистанційний доступ до документів, підвищують ефективність інформаційного обслуговування користувачів та сприяють цифровій трансформації архівної справи.

Стан наукового вивчення проблеми. У наукових працях Я. Калакури, Ю. Ковтанюка, М. Палієнко, Л. Дубровіної та О. Марковця розкрито концептуальні засади електронного архівознавства, особливості формування та функціонування електронних архівних ресурсів, проблеми довготривалого зберігання електронних документів і напрями розвитку архівних вебплатформ.

Попри значну кількість наукових напрацювань, питання компаративного аналізу вебплатформ архівних установ України та зарубіжних країн залишаються недостатньо розробленими. Зокрема, потребують подальшого опрацювання критерії оцінювання архівних вебресурсів, механізми забезпечення відкритого доступу до цифрової інформації та адаптація зарубіжного досвіду до українських умов.

Цінним матеріалом для дослідження є нормативно-правові акти в архівній справі та інформаційній діяльності, наукові праці вітчизняних

дослідників, а також офіційні вебплатформи архівних установ України та Чеської Республіки, що використовуються для компаративного аналізу. У контексті цифровізації архівної справи для України особливого значення набувають питання збереження документів Національного архівного фонду, забезпечення інформаційної безпеки та інтеграції у європейський цифровий простір.

Виходячи із вище зазначеного **метою кваліфікаційної роботи** є здійснення компаративного аналізу вебплатформ Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України та Національного архіву Чеської Республіки у контексті цифрової трансформації архівної справи та розроблення практичних рекомендації щодо вдосконалення цифрових архівних ресурсів України.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання дослідження**:

1) дослідити теоретико-методологічні та нормативно-правові засади діяльності електронних архівів та архівних вебплатформ, їхню сутність, функції та роль у забезпеченні доступу до архівної інформації;

2) проаналізувати вебплатформи Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України та Національного архіву Чеської Республіки;

3) здійснити порівняльний аналіз досліджуваних вебплатформ та визначити напрями вдосконалення цифрових архівних ресурсів України.

Об’єкт дослідження – вебплатформи державних архівів України та Чеської Республіки.

Предмет дослідження – функціонування вебплатформ ЦДАВО України та Національного архіву Чеської Республіки як інструментів забезпечення доступу до архівної інформації громадян.

Методи дослідження. Теоретико-методологічну основу роботи становить комплекс загальнонаукових і спеціальних методів. Використано системний, аналітико-синтетичний, порівняльний, контент-аналіз та

нормативно-правовий методи, що дозволили розглянути вебплатформи як цілісні системи, проаналізувати їхню структуру та зміст, здійснити порівняння та оцінити нормативне регулювання.

Наукова новизна полягає у здійсненні компаративного аналізу вебплатформ Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України і Національного архіву Чеської Республіки та визначенні напрямів удосконалення цифрових архівних ресурсів України з урахуванням зарубіжного досвіду.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що сформульовані у роботі висновки та рекомендації можуть бути використані для вдосконалення вебплатформ архівних установ України, зокрема у частині оптимізації їхньої структури, покращення навігації та розширення функціональних можливостей. Запропоновані підходи сприятимуть підвищенню рівня доступності архівної інформації для користувачів, удосконаленню механізмів дистанційного доступу до документів, а також покращенню якості інформаційного обслуговування.

Апробація результатів дослідження. Окремі аспекти та положення роботи представлено на XI Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання інформаційної діяльності: традиції та інновації» (м. Одеса, 26 березня 2026 р. Результати дослідження висвітлено в тезах доповіді: Шелемба А. О. «Цифрова трансформація архівної справи в умовах розвитку інформаційного суспільства (на прикладі Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України)». *Матеріали XI міжнародної науково-практичної студентської конференції «Актуальні питання інформаційної діяльності: теорії та інновації»* (м. Одеса, 2026 рік) С. 641–647 [53].

Структура кваліфікаційної роботи підпорядкована меті дослідження і складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури та джерел із 55 найменувань, 1 табл., 25 рис., 2 схем. Загальний обсяг – 63 сторінки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ АРХІВІВ ТА АРХІВНИХ ВЕБПЛАТФОРМ

1.1 Електронні архіви та вебплатформи: сутність, види та функції в системі збереження документальної спадщини

В умовах розвитку інформаційного суспільства та цифрових технологій в галузі людської діяльності відбувається перегляд усталених підходів до формування систем збереження документальної спадщини. Перехід від аналогових до цифрових технологій фіксації та передавання інформації спричинив появу термінологічних новацій, які потребують ґрунтовного аналізу. Для розуміння сутності електронного архіву необхідно розмежувати його з суміжним, але не тотожним поняттям «цифровий архів».

У фаховій літературі терміни часто вживаються як синоніми, однак змістовне наповнення вказує на суттєву відмінність, яка полягає у походженні матеріалів та підходах щодо їхнього створення. Якщо «цифровий архів» акцентує увагу на формі зберігання даних (переведення аналогового сигналу в цифровий код), то «електронний архів» є ширшим поняттям, що охоплює організаційно-управлінську структуру, технологічні процеси та нормативно-правове забезпечення функціонування архівної установи в електронному середовищі [21].

Електронний архів – це інформаційна система, що функціонально призначена для приймання, довгострокового зберігання, обліку та надання доступу до автентичних документів в електронній формі. Ключовою особливістю є те, що він оперує поняттям «електронний документ», яке охоплює як оцифровані копії (відскановані паперові документи, фотокопії), так і «народжені цифровими» (born-digital) документи, тобто створені одразу в цифровому середовищі за допомогою комп'ютерної техніки [25, с. 80–83]. Сучасні архіви зіштовхуються з викликом одночасного

збереження як фізичних носіїв, так і віртуального контенту, що потребує принципово різних підходів до архівування.

У сучасному архівознавстві склалася багаторівнева класифікація електронних архівів, яка дозволяє систематизувати їх за різними критеріями.

За рівнем доступу та масштабом діяльності розрізняють:

- національні (державні) архіви – загальнодержавні архівні установи, що забезпечують формування та збереження Національного архівного фонду України. До них належать центральні державні архіви, зокрема Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України), який забезпечує зберігання документів органів державної влади та управління [48];

- регіональні та муніципальні архіви – створюються органами місцевого самоврядування для збереження документів територіальних громад. Наприклад, електронний архів Львівської обласної державної адміністрації, де зберігаються цифрові копії розпоряджень та рішень обласного рівня або проєкт «Електронний архів міста Києва», що містить оцифровані метричні книги та документи Київського міського архіву [26];

- відомчі (корпоративні) архіви – функціонують у структурі установ, організацій, підприємств для забезпечення поточного діловодства та архівного зберігання [28];

- приватні архіви – створюються фізичними особами або громадськими об'єднаннями. Показовим прикладом є електронний архів Михайла Грушевського, оцифровані матеріали якого зберігаються в Інституті історії України НАН України [29].

За способом наповнення виокремлюють:

- архіви оцифрованих документів (ретроконверсія) – створюються шляхом масового сканування паперових носіїв з метою збереження оригіналів та розширення доступу. Прикладом є діяльність Центрального державного історичного архіву України в Києві, який у

співпраці з FamilySearch International оцифрував сотні тисяч сторінок метричних книг та актових книг XVII–XX століть [26];

- гібридні архіви – поєднують паперові та електронні документи на етапі перехідного періоду. Типовим прикладом є більшість обласних державних архівів України, які нині працюють у змішаному форматі: нові надходження приймаються як у паперовому, так і в електронному вигляді, а ретроспективні фонди поступово оцифровуються;

- архіви електронних документів (власне електронні) – акумулюють документи, створені в електронній формі (born-digital). В Україні формування системи довгострокового зберігання таких документів перебуває на етапі розвитку, а їхнє приймання та зберігання здійснюється державними архівними установами у межах Державної архівної служби України, які поступово впроваджують механізми роботи з електронними документами [25].

За типологією об'єктів зберігання виділяють:

- архіви текстової документації – зберігають управлінську, діловодну, особового походження документацію в електронній формі. Прикладом є Центральний державний електронний архів України (нині у складі Центрального державного аудіовізуального та електронного архіву), де акумулюються електронні документи центральних органів виконавчої влади: розпорядчі документи, накази, протоколи засідань, службове листування [49];

- аудіовізуальні архіви (фото, кіно, відео, фонодокументи) – спеціалізовані установи, що забезпечують зберігання візуальних та звукових матеріалів. Головною установою цього профілю в Україні є Центральний державний аудіовізуальний та електронний архів створений 2022 року шляхом злиття Центрального державного кінофотофоноархіву імені Г. С. Пшеничного та Центрального державного електронного архіву України . До його фондів входять унікальні кінодокументи, відеозаписи,

фотодокументи та фонодокументи, створені до 1991 року та в період незалежної України [49];

– архіви науково-технічної документації (проектна, конструкторська документація) – зберігають електронні версії проектно-кошторисної, конструкторської, технологічної документації. В Україні функції зберігання науково-технічної документації виконують галузеві державні архіви, зокрема Центральний державний науково-технічний архів України (м. Харків), який поступово впроваджує приймання електронної проектно-кошторисної документації від проектних інститутів та промислових підприємств [50];

– архіви вебресурсів – спеціалізовані інформаційні системи, що забезпечують збирання, зберігання та надання доступу до вебсайтів, соціальних мереж, блогів як новітніх джерел з історії сучасності. Вебархівування є процесом збору даних з інтернету для забезпечення їхнього зберігання та використання в майбутніх дослідженнях, аналогічним до традиційного архівування паперових документів. В Україні роботи з вебархівування розпочато Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського та Національною бібліотекою України імені Ярослава Мудрого (раніше Національною парламентською бібліотекою), які здійснюють вибіркове архівування українськомовних інформаційних ресурсів [25];

– архіви баз даних – зберігають структуровані масиви інформації органів влади, підприємств, наукових установ. В Україні функціонує Національний реєстр електронних інформаційних ресурсів, який веде облік державних електронних інформаційних ресурсів. Прикладами є Єдиний державний реєстр судових рішень (reyestr.court.gov.ua), що містить тексти судових рішень, база даних «Законодавство України» Верховної Ради України (<https://zakon.rada.gov.ua/laws>), Державний реєстр речових прав на нерухоме майно (<https://nais.gov.ua>), Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців (<https://diia.gov.ua>).

Функціональне навантаження електронних архівів є значно ширшим порівняно з традиційними, що зумовлено специфікою цифрового середовища. До базових функцій належать:

1. Акумуляційна функція – цілеспрямоване збирання електронних документів відповідно до профілю архіву, встановлення джерел комплектування, укладання угод про передавання документів.

2. Експертна функція – оцінювання цінності електронних документів, відбір їх на постійне або тимчасове зберігання, визначення термінів зберігання, проведення експертизи цінності спільно зі створювачами документів.

3. Облікова функція – фіксація наявності, стану, місцезнаходження електронних документів, ведення реєстрів, баз даних обліку, забезпечення ідентифікації кожного документованого інформаційного об'єкта.

4. Технологічна функція передбачає комплекс заходів для довготривалого зберігання електронних документів: міграція – перенесення даних на нові носії; конвертація – переведення у стабільніші формати; емуляція – імітація застарілих програмних середовищ; захист – від несанкціонованого доступу та шкідливого впливу. Значення зумовлене необхідністю протидії технологічному старінню програмно-апаратних засобів, від яких залежить збереженість електронних документів.

5. Інформаційно-пошукова функція – створення довідкового апарату (електронних описів, каталогів, покажчиків) забезпечення багатоаспектного пошуку документів за різними параметрами, надання доступу користувачам через вебінтерфейси з врахуванням вимог інформаційної безпеки та захисту персональних даних.

6. Методична функція – розроблення нормативно-методичних документів, регламентів, інструкцій щодо створення, передавання, зберігання та використання електронних документів, надання консультаційної допомоги установам-джерелам комплектування.

7. Науково-дослідна функція – вивчення історії установ, фондоутворювачів, розроблення теоретичних питань електронного архівознавства, впровадження новітніх інформаційних технологій в архівну справу [31, с. 106–110].

Електронні архіви відіграють ключову роль у формуванні національної пам'яті в цифрову епоху. Вони забезпечують: збереження унікальних документів шляхом створення страхових копій; розширення доступу до архівної інформації для різних категорій населення через мережу Інтернет; інтеграцію архівних ресурсів у світовий інформаційний простір; включення до складу Національного архівного фонду нових видів документів виключно в цифровій формі.

Водночас функціонування електронних архівів пов'язане з низкою проблем: швидке моральне старіння техніки та програмного забезпечення; ризики втрати інформації через техногенні аварії або кібератаки; потреба у висококваліфікованих кадрах; недосконалість нормативно-правової бази щодо юридичної сили електронних копій; відсутність уніфікованих стандартів метаданих [34, с. 18].

Представлена схема 1.1.1 демонструє, що електронний архів не просто замінює традиційний, а формує якісно нову модель, де до класичних процесів (комплектування, зберігання, використання) додаються принципово нові вимоги, зумовлені специфікою цифрового середовища.

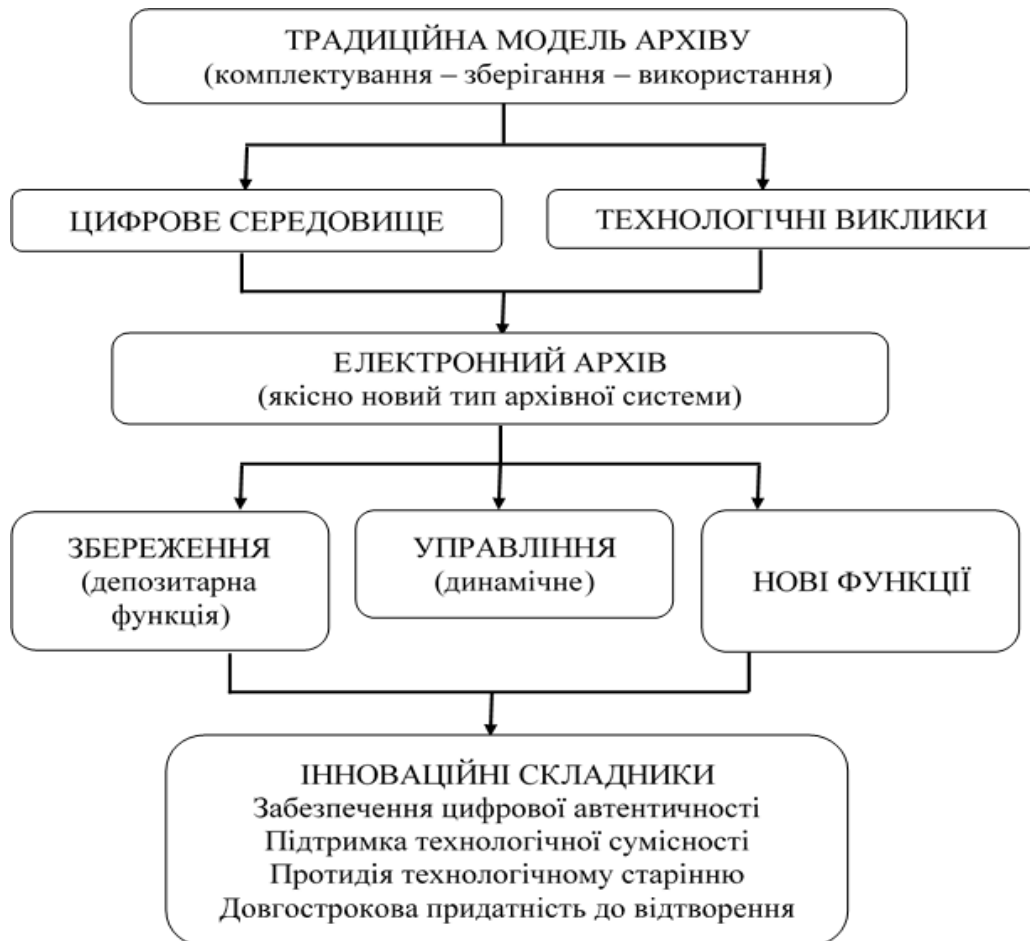

Схема 1.1.1 Трансформація архівної діяльності

Розроблено автором за матеріалом [34, с. 18–24]

Електронний архів репрезентує якісно новий тип архівної системи, що виконує не лише функцію депозитарного зберігання, але відіграє активну роль у формуванні цифрового складника національної документальної спадщини. Створення електронних архівів ознаменувало еволюцію архівної справи: від виконання функції депозитарного зберігання документів минулого до забезпечення безперервного управління цифровими ресурсами в умовах швидкозмінного технологічного середовища.

Важливим складником функціонування електронних архівів у сучасному інформаційному середовищі є вебплатформи, які забезпечують реалізацію основних архівних процесів у цифровому форматі. Вебплатформа електронного архіву розглядається як інтерфейс взаємодії користувача з архівною інформаційною системою та засіб забезпечення доступу до електронних інформаційних ресурсів.

Функціональні можливості вебплатформ електронних архівів формуються відповідно до загальних принципів організації архівних інформаційних систем, визначених у міжнародних стандартах, зокрема моделі ISO 14721:2012, а також у рекомендаціях Міжнародної ради архівів [37, с. 249]. Згідно з цими підходами, вебплатформи забезпечують повний цикл роботи з електронними документами: від їхнього представлення до використання.

До основних функцій вебплатформ електронних архівів належать:

- інформаційно-презентаційна функція, що полягає у висвітленні діяльності архівної установи, поданні відомостей про структуру фондів, нормативно-правову базу та перелік послуг, які надаються користувачам;
- функція забезпечення доступу, яка передбачає віддалений доступ до електронних документів або їхніх цифрових копій, реалізуючи принцип відкритості архівної інформації;
- інформаційно-пошукова функція, що здійснюється через електронні каталоги, бази даних і метадані та забезпечує багатокритеріальний пошук архівних документів;
- сервісна функція, яка передбачає надання користувачам можливості замовлення архівних довідок, копій документів, а також подання електронних звернень;
- комунікаційна функція, що забезпечує організацію зворотного зв'язку між користувачем та архівною установою;
- інтеграційна функція, яка полягає у взаємодії вебплатформи з іншими інформаційними ресурсами, базами даних та електронними інформаційними системами [37, с. 249–251].

Практична реалізація зазначених функцій простежується у вебплатформах сучасних архівних установ. Зокрема, вебсайт Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України забезпечує доступ до довідкової інформації про фонди архіву, електронних описів справ та окремих цифрових копій документів [48]. Його функціонування

демонструє базову реалізацію інформаційно-пошукових та довідкових можливостей архівної вебплатформи.

Подібні функціональні рішення застосовуються в європейській архівній практиці. Вебплатформа Національного архіву Чеської Республіки забезпечує доступ до електронних каталогів і цифрових колекцій, що відображає загальну тенденцію розвитку архівних інформаційних систем у напрямі цифровізації та розширення доступу до документальної інформації [42].

Залежно від функціонального призначення та рівня реалізації, вебплатформи електронних архівів можна виокремити:

- інформаційні вебсайти архівів, які містять загальні відомості про діяльність установи, її структуру, послуги та нормативно-правову базу без надання повного доступу до документів;
- електронні довідково-пошукові системи (каталоги, бази даних), що забезпечують доступ до описів архівних документів (метаданих) та реалізують функції тематичного і фондового пошуку;
- повнотекстові цифрові архіви, які надають доступ до оцифрованих документів у вигляді електронних копій;
- інтегровані архівні інформаційні системи, що поєднують функції електронного документообігу, обліку, зберігання та доступу до документної інформації;
- архіви вебресурсів, призначені для збирання, зберігання та відтворення вебсайтів та інших інтернет-ресурсів як новітнього виду документальної спадщини [47, с. 6–8].

Тобто вебплатформи є важливим елементом електронних архівів, забезпечуючи реалізацію функцій у цифровому середовищі та трансформуючи традиційні підходи до зберігання та використання документальної інформації.

Отже, запровадження електронних архівів модифікує традиційну модель архівної діяльності (комплектування – зберігання – використання)

інтегруючи до неї принципово нові функції: забезпечення цифрової автентичності документів, підтримку їхньої технологічної сумісності з різними програмно-апаратними платформами та створення умов для довгострокової придатності електронних ресурсів до відтворення.

1.2 Архівні електронні інформаційні ресурси як інструмент публічного доступу до інформації

Цифрова трансформація суспільства докорінно змінила не лише способи створення інформації, але й механізми доступу до неї. Важливим поняттям у цьому контексті стають електронні інформаційні ресурси (EIP). Як зазначають науковці, вплив інформаційних технологій зумовив виокремлення EIP у важливий вид інформаційних ресурсів, що потребує чіткого термінологічного визначення та класифікації [38, с. 52].

У сучасній науковій літературі під електронними інформаційними ресурсами розуміють сукупність документів в інформаційних системах (бібліотеках, архівах, банках даних), які існують в електронній формі та можуть бути представлені текстом, графікою, аудіо-, відеозаписами, числовими даними, створеними на основі двійкового коду [38, с. 52–53]. В архівній справі це поняття конкретизується через категорію архівних електронних інформаційних ресурсів (AEIP), тобто тих електронних ресурсів, які пройшли експертизу цінності, прийняті на постійне зберігання до архівних установ і є частиною Національного архівного фонду (НАФ).

В умовах інноваційних запроваджень історично задокументовані масиви архівної інформації є потужною продуктивною ланкою суспільної діяльності, важливість якої підкреслюється стратегією держави щодо входження України до глобального інформаційного простору. Сучасні дослідники зазначають, що відкриті цифрові архіви стають не просто сховищами, а «важливим інструментом збереження документальної спадщини, забезпечення безперервного доступу до інформації, підтримки демократичних процесів» [41, с. 65–67].

Провідні архівні установи України активно розвивають власні електронні інформаційні ресурси забезпечуючи публічний доступ до документів Національного архівного фонду. Зокрема, Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО) створив спеціалізований е-ресурс, метою якого є доступ онлайн до довідкового апарату та оцифрованих фондів архіву з широкими можливостями повнотекстового пошуку. Ресурс забезпечує пошук за назвами фондів, історичними довідками, анотаціями та заголовками справ, а також містить електронні аналоги традиційних карткових каталогів: покажчики імен, організацій та географічних назв [48].

Важливим етапом у розвитку публічного доступу до архівної інформації стала презентація у 2022 році нового онлайн-ресурсу ЦДАВО, на якому було завантажено понад 6 тисяч архівних справ із 17 архівних фондів, що висвітлюють боротьбу українського народу за незалежність у часи Української революції 1917–1921 років [48]. Доступ до цих матеріалів відкрито для користувачів у режимі 24/7, що суттєво розширює дослідницькі можливості як вітчизняних, так і закордонних науковців.

Поряд з ЦДАВО важливу роль у формуванні АЕІР відіграє Центральний державний аудіовізуальний та електронний архів України (ЦДАЕА України) – єдина спеціалізована архівна установа в Україні, що виконує функцію зберігання документів в електронній формі, зокрема електронних документів, електронних інформаційних ресурсів, а також цифрових копій документів НАФ [49]. ЦДАЕА здійснює як приймання електронних інформаційних ресурсів від ліквідованих державних органів, так ініціативне документування вебсайтів суспільного значення.

Залежно від функціонального призначення та походження, архівні електронні інформаційні ресурси ЦДАЕА України можна поділити на чотири категорії. Ресурси органів влади представлені локальними копіями офіційних вебсайтів ліквідованих установ, що забезпечують збереження управлінської документації. Документальні колекції фіксують перебіг

суспільно значущих подій через комплексне архівування вебресурсів відповідної тематики. Культурно-просвітницькі ресурси акумулюють інформацію про видатних діячів, культурні надбання та народну творчість. Ресурси особового походження репрезентують персональні наративи цифрової доби, зокрема авторські блоги та вебсайти [49].

Узагальнюючи вищевикладене, функціонування АЕІР як інструмента публічного доступу можна представити у вигляді схеми 1.2.1.

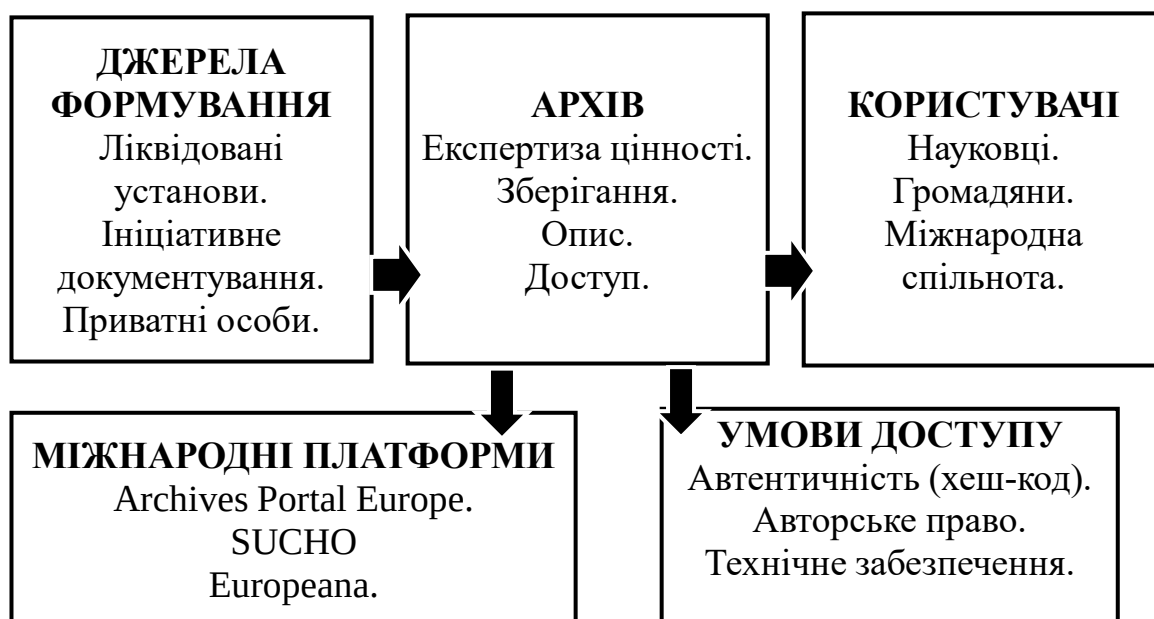

Схема 1.2.1 Функціональна модель АЕІР

Розроблено автором за матеріалом [49]

Запропонована модель охоплює три основні блоки: джерела формування АЕІР, діяльність архівної установи та кінцевих користувачів. Джерельна база формується з трьох основних каналів: ліквідовані державні установи, що передають свої електронні ресурси на зберігання; ініціативне документування вебсайтів та приватні особи, які передають документи особового походження. Центральним елементом моделі є архівна установа, яка забезпечує експертизу цінності, опрацювання, зберігання та надання доступу до АЕІР [38, с. 54].

Представлена на схемі 1.2.1 модель набуває конкретного втілення в діяльності провідних архівних установ України, кожна з яких реалізує її відповідно до специфіки. ЦДАЕА України спеціалізується на збереженні

«народжених цифровими» ресурсів: вебсайтів, баз даних, електронних документів, які створюються в цифровій формі. Натомість ЦДАВО зосереджує зусилля на оцифруванні традиційних архівних фондів, забезпечуючи відкритий доступ до них через тематичні онлайн-колекції [49]. Таким способом зазначені архівні установи репрезентують два вектори розвитку архівної справи в цифрову епоху: збереження новітніх електронних ресурсів та ретроспективна цифровізація наявних масивів документів.

Важливим елементом моделі є блок «Умови та обмеження доступу», який підтверджує тезу О. Левчук про опосередкований характер доступу до електронних ресурсів [38, с. 66]. Справді, на відміну від традиційних паперових документів, робота з АЕІР неможлива без відповідного програмно-технічного забезпечення, а також потребує дотримання норм авторського права та законодавства про захист персональних даних.

Окремий вектор моделі становить міжнародна інтеграція. Участь українських архівів у платформі Archives Portal Europe відкриває доступ до вітчизняних архівних матеріалів для дослідників з понад 30 країн, а співпраця з ініціативою SUCHO забезпечує збереження та доступність української культурної спадщини в умовах війни [25]. Тобто АЕІР України є невід'ємною частиною світового інформаційного простору.

На цифровому рівні важливим досягненням стала інтеграція українських архівів до європейського простору. Зазначимо, що з червня 2025 року понад 450 документів з Національного архівного фонду України доступні на порталі Archives Portal Europe, який об'єднує архівні матеріали з понад 30 країн [54]. Кожен документ супроводжується анотацією англійською мовою, що, на думку голови Укрдержархіву А. Хромова надає змогу міжнародній спільноті «краще зрозуміти, хто такі українці, звідки походить українська держава» [26]. Тобто цей крок виконує не лише інформаційну, але культурно-дипломатичну функцію.

Повномасштабна війна поставила під загрозу не лише фізичні об'єкти культурної спадщини, але й цифрові активи українських інституцій. Відповіддю на цей виклик стала міжнародна ініціатива SUCHO (Saving Ukrainian Cultural Heritage Online) започаткована 01 березня 2022 року [55]. За роки війни волонтери проєкту заархівували понад 50 терабайт даних з більш ніж 5 400 вебсайтів українських архівів, музеїв, бібліотек та інших культурних інституцій створивши резервні копії за межами України [55]. SUCHO є прикладом ефективної глобальної кооперації для збереження цифрової спадщини в умовах війни.

Логічним продовженням міжнародної інтеграції українських архівів у 2025 році стала зміна статусу України в Європейському бюро національних архівістів (EBNA). 24 жовтня 2025 року на конференції EBNA в Копенгагені, присвяченій темі «Культурна стійкість – зростаюча роль національних архівів у сучасній Європі», Україну було прийнято до складу бюро як повноправного члена з офіційним статусом кандидата на вступ до ЄС [26].

Як наголошено в повідомленні Державної архівної служби України, це рішення відкриває для України можливість долучитися до реалізації Європейської архівної стратегії на 2025–2030 роки, яка зосереджується на двох ключових темах: «Архіви підтримують демократію» та «Збереження суспільної довіри до архівів у цифрову епоху» [16]. Стратегія передбачає розширення доступу до архівних інформаційних ресурсів шляхом розміщення їхніх цифрових копій на порталі Archives Portal Europe; координацію діяльності із впровадження єдиних правил захисту даних для європейських архівних служб; забезпечення взаємозв'язку між стратегією та діяльністю архівів і правовими актами ЄС, що має гарантувати краще управління інформацією, незалежність архівів, їхню участь у розвитку громадського суспільства та перехід до цифрових публічних послуг [16]. Таким чином, членство в EBNA перетворює Україну з об'єкта європейського впливу на суб'єкта європейської архівної політики: наша

держава отримує можливість не лише запроваджувати у себе європейські стандарти, а брати безпосередню участь в їхньому розробленні.

Тобто розвиток архівних електронних інформаційних ресурсів в Україні демонструє поступовий перехід від традиційних форм зберігання до сучасних цифрових практик. Водночас функціонування АЕІР стикається з низкою викликів, зокрема необхідністю належного технічного забезпечення, дотримання авторського права та подолання правової невизначеності статусу електронних ресурсів. Подальший розвиток архівної справи потребує вдосконалення нормативно-правової бази, розширення міжнародної співпраці та адаптації українських архівів до європейських стандартів, що особливо актуально в контексті набуття членства в EBNA.

1.3 Правове регулювання діяльності архівів у цифровому середовищі

Сучасний розвиток архівної справи безпосередньо пов'язаний з процесами цифровізації суспільства та впровадженням інформаційно-комунікаційних технологій у діяльність органів державної влади. Оскільки значна частина управлінських документів сьогодні створюється в електронній формі виникає нагальна потреба у формуванні дієвих правових механізмів їхнього обліку, зберігання, використання та захисту. У зв'язку з такими трансформаціями особливого значення набуває правове регулювання діяльності архівів у цифровому середовищі. В Україні відповідне регулювання є комплексною міжгалузєвою системою, яка базується на нормах архівного, інформаційного та цивільного права й перебуває у стані динамічного розвитку реагуючи на технологічні виклики та суспільні потреби.

Основоположні засади функціонування архівної справи визначає Закон України «Про Національний архівний фонд та архівні установи», ухвалений Верховною Радою України 24 грудня 1993 року [14]. У статті 1 зазначеного закону наведено базові поняття, які є фундаментальними для розуміння

природи архівної діяльності в цифрову епоху. Зокрема, архівна установа визначається як «установа або структурний підрозділ, що забезпечує облік, зберігання архівних документів, формування та використання Національного архівного фонду» [14].

Важливим для цифрового середовища видається визначення архівного документа: «документ незалежно від виду, місця створення і форми власності, що припинив виконувати функції для яких був створений, але зберігається або підлягає зберіганню з огляду на його значущість для особи, суспільства чи держави або цінність для відповідної територіальної громади» [14]. Наведене положення юридично закріплює можливість існування документів, створених в електронній формі та їхню інтеграцію до складу Національного архівного фонду. Закон також оперує суміжними поняттями, важливими для цифровізації, як-от «страховий фонд документації» – копії особливо цінних документів, та «унікальний документ», що визначає пріоритети для оцифрування [14].

Важливо зазначити, що до Закону України «Про Національний архівний фонд та архівні установи» неодноразово вносилися зміни, які спрямовані на адаптацію до сучасних умов. Зокрема, 01 січня 2022 року набули чинності зміни, внесені Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення доступу до інформації архівних установ» від 16 вересня 2021 року, якими розширено можливості доступу користувачів до архівної інформації, зокрема в електронній формі [14].

Правовий статус електронних документів та порядок роботи з ними визначає Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» ухвалений 22 травня 2003 року [9]. Відповідно до статті 5 закону, «електронний документ – документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов’язкові реквізити документа» [9]. Принципове значення для архівної справи має закріплений у статті 7 принцип юридичної рівності: «Електронний документ не може бути

визнаний недійсним лише через те, що він має електронну форму» [9]. Зазначена норма підтверджує можливість архівного зберігання електронних документів як повноцінних джерел інформації, що мають таку ж доказову силу, як і паперові аналоги. Окрім цього, стаття 13 закону встановлює вимоги до зберігання електронних документів: «Строк зберігання електронних документів має бути не меншим від строку, встановленого законодавством для відповідних документів на папері» [9].

Важливим етапом розвитку законодавства у галузі забезпечення автентичності та цілісності електронних документів стало прийняття Закону України «Про електронні довірчі послуги» 05 жовтня 2017 року. Зазначимо, що 01 грудня 2022 року набула чинності нова редакція цього закону, яка отримала назву Закон України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» [10]. Зміна назви та змісту закону відображає розширення галузі його регулювання: від довірчих послуг до комплексного регулювання питань електронної ідентифікації фізичних та юридичних осіб.

У статті 1 оновленого закону зазначено, що «електронна ідентифікація – це процедура використання ідентифікаційних даних особи в електронній формі, які однозначно визначають фізичну чи юридичну особу» [10]. Щодо електронних довірчих послуг закон визначає: «електронна довірча послуга – послуга, яка надається для забезпечення електронної взаємодії двох або більше суб'єктів та створюється з використанням електронних довірчих засобів» [10].

Для архівних установ згадані інструменти мають критичне значення з кількох причин. По-перше, кваліфікований електронний підпис (КЕП) дозволяє підтвердити автентичність електронного документа на момент його створення. По-друге, для довгострокового зберігання електронних ресурсів закон передбачає можливість використання кваліфікованої електронної печатки, яка підтверджує цілісність та походження документа протягом усього строку зберігання. По-третє, запровадження механізмів електронної ідентифікації дозволяє архівним установам надавати доступ до

електронних ресурсів віддаленим користувачам з дотриманням вимог безпеки.

Важливим міжнародним аспектом стало укладення 01 липня 2022 року угоди між Україною та Європейським Союзом про взаємне визнання електронних довірчих послуг, що передбачає гармонізацію українського законодавства з Регламентом ЄС № 910/2014 (eIDAS) [44]. Зазначена угода створює правові передумови для визнання українських електронних підписів у країнах Європейського союзу та в Україні, що має значення для міжнародного архівного обміну.

Однією з найбільш дискусійних прогалин чинного законодавства тривалий час залишалася невизначеність юридичного статусу електронних копій паперових документів. Як зазначають фахівці, «чинне законодавство не визначало порядок створення електронних копій паперових документів приватними особами, не врегульовувало їхній правовий статус та не передбачало можливості їхнього використання» [40, с. 43–44]. Зазначена ситуація створювала значні ризики, особливо в умовах війни коли паперові оригінали можуть бути втрачені.

Відповіддю на зазначений виклик стала реєстрація у Верховній Раді 18 лютого 2026 року законопроектів № 14414 та № 14414-1. Як повідомляється в аналітичних матеріалах, альтернативний законопроект № 14414-1 «пропонує запровадити поняття «структурований електронний документ» (дані для автоматизованого оброблення) та «неструктурований електронний документ» (скан-копія, фотокопія)» [7]. Крім того, документ визначає «електронну копію оригіналу документа на папері як візуальне подання, засвідчене КЕП, що має юридичну силу» [7]. Станом на березень 2026 року законопроекти перебувають на розгляді у Комітеті Верховної Ради України з питань правової політики.

Деталізація законодавчих норм та встановлення єдиних стандартів здійснюється на рівні підзаконних нормативно-правових актів, переважно затверджених Міністерством юстиції України. Провідне місце в цій системі

належить Правилам організації діловодства та архівного зберігання документів, затвердженим наказом Міністерства юстиції України від 18 червня 2015 року № 1000/5 (zareestrovano v Ministerstvi yustitsii Ukraini 22 chervnya 2015 r. za № 736/27181) [17]. Відповідно до пункту 1 розділу I Правил «Правила визначають єдині вимоги щодо створення, діловодства і функціонування служб діловодства, а також порядок зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях» [17].

До Правил неодноразово вносилися зміни, які спрямовані на адаптацію до цифрового середовища. Зокрема, 21 квітня 2022 року наказом Міністерства юстиції України № 1581/5 було затверджено зміни, які набрали чинності 27 квітня 2022 року [17]. Відповідно до цих змін:

1) уточнено, що служба діловодства – це структурний підрозділ, що забезпечує реєстрацію, облік, організацію документообігу службових документів, зберігання документаційного фонду або його частини до передавання на зберігання до архіву установи або відповідальна особа установи на яку покладено виконання завдань і функцій цієї служби;

2) запроваджено вимогу, що інструкція з діловодства установи має одночасно регламентувати питання організації діловодства у паперовій та електронній формах;

3) актуалізовано нормативні посилання на Національний стандарт України «Державна уніфікована система документації. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. ДСТУ 4163-2020» [19].

Технічні аспекти роботи з електронними документами визначає Порядок роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовки до передавання на архівне зберігання, затверджений наказом Міністерства юстиції України 11 листопада 2014 року № 1886/5 [18]. Згідно з пунктом 2.1 цього Порядку, «електронні документи, що передаються на архівне зберігання, повинні бути записані на електронні носії інформації у форматі, що забезпечує їхню збереженість та можливість відтворення» [18].

Постановою Кабінету Міністрів України № 55 від 17 січня 2018 року «Про внесення змін до Типової інструкції з діловодства в міністерствах, інших центральних та місцевих органах виконавчої влади» електронну форму діловодства встановлено як основну для органів влади [2].

Правове регулювання діяльності архівних установ у цифровому середовищі базується на нормах загального інформаційного законодавства. Так, у ст. 1 Закону України «Про інформацію» визначено, що «інформація – це будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді» [13]. Водночас у ст. 5 Закону України «Про доступ до публічної інформації» встановлено, що «доступ до інформації забезпечується шляхом: систематичного та оперативного оприлюднення інформації ... на офіційних вебсайтах у мережі Інтернет» [8], що визначає вебресурси як один із ключових інструментів реалізації права на інформацію.

Функціонування вебплатформ архівних установ України здійснюється відповідно до комплексу нормативно-правових актів, провідне місце серед яких посідає Закон України «Про Національний архівний фонд та архівні установи», який окреслює основні завдання архівів щодо збереження, обліку та використання документів. Норми цього закону конкретизовано законами України «Про інформацію» та «Про доступ до публічної інформації», які визначають правові засади забезпечення відкритого доступу до архівної інформації в електронному середовищі.

Зокрема, у ст. 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації» закріплено, що «розпорядники інформації зобов'язані оприлюднювати публічну інформацію на офіційних вебсайтах», що фактично встановлює обов'язковість використання вебсайтів як інструменту доступу до інформації [8].

Важливе значення має також Постанова Кабінету Міністрів України № 3 від 04.01.2002 «Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади», відповідно до якої

«інформація про діяльність органів виконавчої влади підлягає обов'язковому оприлюдненню в мережі Інтернет на їх офіційних вебсайтах» [5]. Зазначена норма конкретизує механізм реалізації законодавчих вимог щодо використання вебресурсів як офіційного каналу поширення інформації.

Подальший розвиток нормативного регулювання цифрової діяльності архівів пов'язаний з впровадженням політики відкритих даних. У 2021 році набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення доступу до публічної інформації у формі відкритих даних», який зобов'язав архівні установи оприлюднювати описи фондів у форматі відкритих даних [6]. Водночас невід'ємним елементом функціонування вебплатформ є забезпечення захисту інформації. Зокрема, у статті 4 закону України «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах» (1994) встановлено: «власник інформації має право вимагати від осіб, яким надано доступ до інформації, забезпечення її захисту» [11].

Сучасний етап розвитку архівної справи характеризується формуванням нових державних ініціатив, спрямованих на створення інфраструктури для зберігання електронних документів. Як зазначається в аналітичних матеріалах, «у 2023 році Державна архівна служба спільно з Міністерством юстиції реалізувала пілотний проєкт «е-Архів» для централізованого зберігання електронних документів Національного архівного фонду» [26]. Метою проєкту стало створення централізованої інформаційної системи для довгострокового зберігання електронних документів.

Важливим напрямом державної політики стало затвердження у 2023 році Кабінетом Міністрів України «Стратегії цифрового розвитку архівної справи на період до 2027 року», яка передбачає:

- оцифрування не менше 30% документів НАФ до 2027 року;

- створення єдиного вебпорталу доступу до архівних інформаційних ресурсів;
- запровадження електронної черги до читальних залів архівів;
- інтеграцію архівних інформаційних систем з іншими державними реєстрами [16].

Оцифровані архівні документи та описи фондів розміщуються на різноманітних онлайн-ресурсах архівних установ. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України використовує «Е-ресурс ЦДАВО України», Центральний державний архів громадських об'єднань та українці працює з ресурсом «E-resource», а Центральний державний історичний архів України (Київ) застосовує електронний ресурс «Archium» [26]. Крім того, значна кількість архівів розміщує оцифровані описи фондів та тематичні добірки документів на власних офіційних вебсайтах.

Одним з важливих інструментів доступу є Міжархівний пошуковий портал, через який станом на початок 2026 року доступно близько 20 млн цифрових копій документів [16]. Паралельно Укрдержархів реалізує програми оцифрування документів Національного архівного фонду. За 2022–2025 роки державні архівні установи створили понад 105,5 мільйона цифрових копій документів НАФ [26]. Результати є основою для затвердження нової Програми оцифрування архівних інформаційних ресурсів на 2026–2030 роки, у межах якої планується створити ще понад 150 мільйонів цифрових копій документів [26].

Проведений аналіз засвідчує поступову адаптацію українського законодавства до викликів цифрової доби. Важливими етапами цього процесу стали: визнання юридичної сили електронних документів, запровадження електронного діловодства як основного для органів влади, оновлення законодавства про електронну ідентифікацію відповідно до стандартів ЄС та укладення угоди з Європейським Союзом про взаємне визнання електронних довірчих послуг.

РОЗДІЛ 2. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВЕБПЛАТФОРМ НАЦІОНАЛЬНИХ (ЦЕНТРАЛЬНИХ) АРХІВІВ

2.1 Характеристика функціонування вебплатформи Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України (ЦДАВО)

У сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства вебресурси архівних установ трансформуються з простих інформаційних сторінок у повноцінні інформаційно-документні системи, що забезпечують не лише представлення установи, але й доступ до її ресурсів, сервісів та цифрових колекцій. В умовах цифрової трансформації офіційний вебсайт Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України) становить багатофункціональну платформу, що поєднує інформаційні, довідкові, сервісні та наукові компоненти.

Центральний державний архів вищих органів влади та управління України розташований у місті Київ за адресою: вул. Солом'янська, 24, що забезпечує зручність фізичного доступу до установи. Водночас сучасна організація діяльності передбачає поєднання традиційних форм роботи з дистанційними сервісами, що дозволяє користувачам отримувати доступ до ресурсів як шляхом особистого відвідування, так і в онлайн-режимі (рис. 2.1.1).

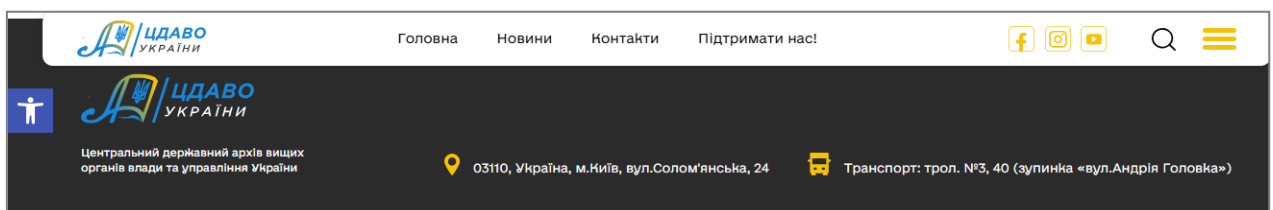

Рисунок 2.1.1 – Представлення даних про адресу архівної установи на офіційному сайті [48]

Функціональне призначення зазначеного вебресурсу полягає у забезпеченні відкритості архівної інформації, підвищенні рівня доступності документальної спадщини та інтеграції архівних матеріалів у цифрове середовище. Зазначений підхід узгоджується із загальнодержавною

політикою цифровізації та розвитку електронного урядування, що передбачає відкритість даних, прозорість діяльності державних установ і забезпечення вільного доступу до інформаційних ресурсів. Водночас сайт виконує роль комунікаційного каналу між архівною установою та користувачами, включаючи науковців, громадян і представників органів державної влади. Доступ до офіційного вебсайту ЦДАВО України здійснюється за посиланням: <https://tsdavo.gov.ua> [48].

Вебсайт містить мультимедійний контент, представлений насамперед відеоматеріалами, розміщеними у тематичних розділах (рис. 2.1.2). Використання відеоформату забезпечує візуальне представлення архівної діяльності, зокрема виставкових проєктів, наукових заходів і просвітницьких ініціатив. Завдяки цьому розширюються традиційні способи подання інформації та підвищується її сприйнятність для різних категорій користувачів.

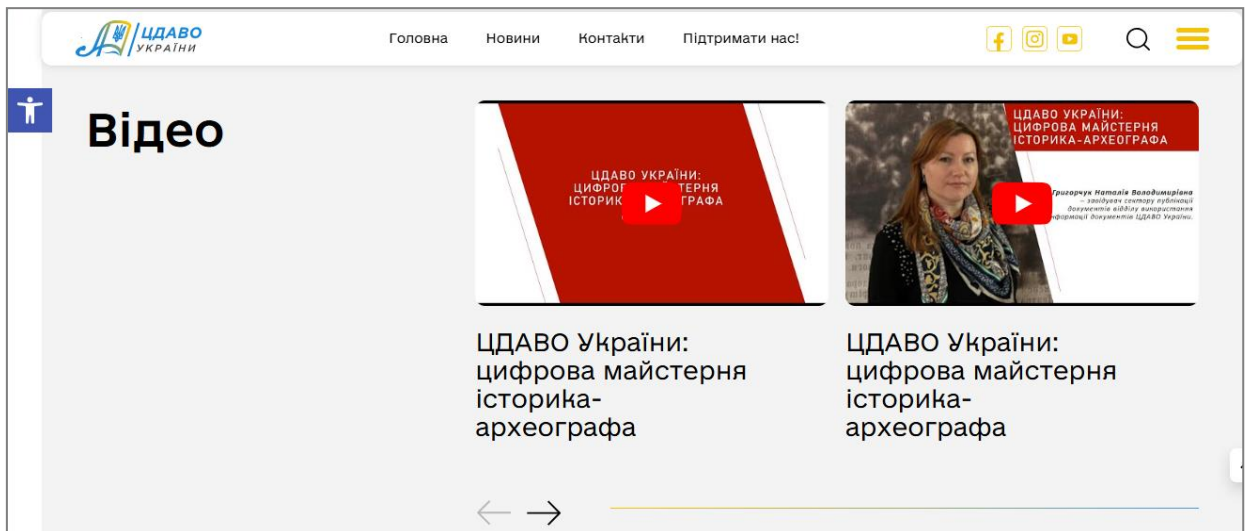

Рисунок 2.1.2 – Приклад мультимедійного контенту (відеоматеріали) на вебсайті ЦДАВО України [48]

Використання мультимедійних засобів також сприяє популяризації архівної спадщини серед ширшої аудиторії, охоплюючи молодь та користувачів, які не залучені до професійної наукової діяльності.

Інклюзивність цифрового середовища забезпечується через впровадження «Інструменту доступності», функціонал якого надає змогу

адаптувати інтерфейс відповідно до індивідуальних потреб користувачів (рис. 2.1.3). Передбачено зміну розміру тексту, що полегшує сприйняття інформації, а також налаштування контрастності, зокрема режимів високого та негативного контрасту.

Рисунок 2.1.3 – Інструмент доступності вебсайту ЦДАВО України
(налаштування інтерфейсу) [48]

Запровадження «інструменту доступності» відповідає сучасним вимогам інклюзивності цифрових ресурсів та принципам безбар'єрного доступу до інформації.

Навігаційна зручність посилюється завдяки опції підкреслення посилань, що забезпечує їхнє чітке візуальне виділення. Передбачена функція відновлення параметрів повертає стандартні налаштування інтерфейсу. Можливість автоматичного озвучення тексту при його виділенні забезпечує додатковий рівень доступності для користувачів з порушеннями зору.

Проведений аналіз навігаційної системи сайту свідчить про її чітку ієрархічну організацію, яка базується на тематичному принципі групування інформації. Основне меню ресурсу охоплює широке коло розділів, що забезпечує системне подання контенту та полегшує орієнтацію користувача в структурі вебсайту. Серед ключових елементів навігації виділяються розділи «Головна», «Новини», «Контакти», «Підтримати нас!», які

виконують базову інформаційно-комунікаційну функцію та забезпечують доступ до основних відомостей про діяльність архівної установи. Окремі блоки містять підрозділи, що деталізують інформацію та розкривають її зміст у більш вузьких тематичних напрямках, що сприяє логічній структурованості ресурсу та підвищує ефективність пошуку необхідних даних (рис. 2.1.4).

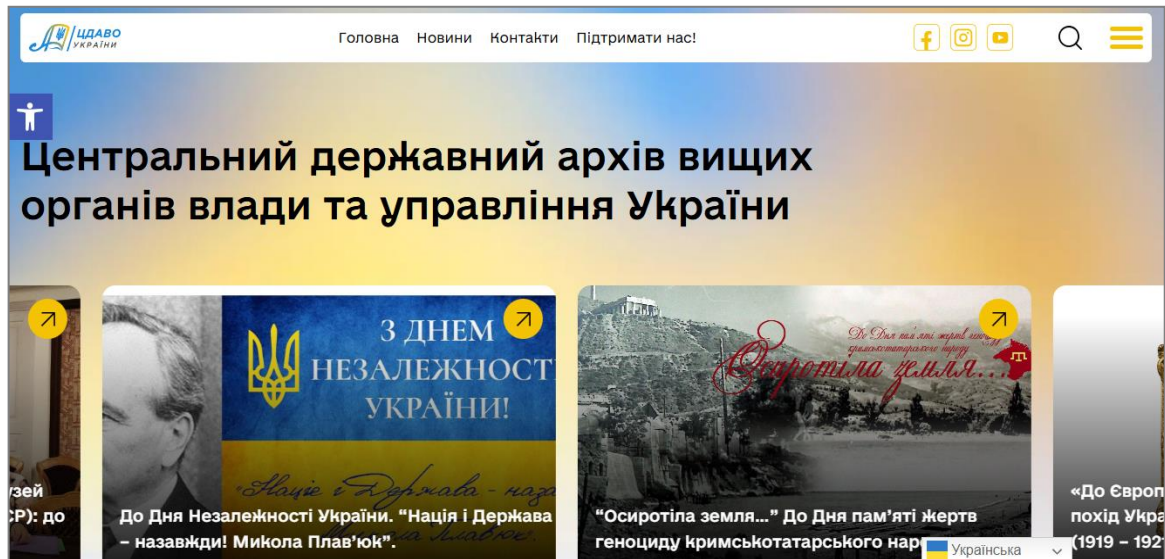

Рисунок 2.1.4 – Структура головного меню вебсайту ЦДАВО України [48]

Охарактеризована структура мінімізує часові витрати на пошук інформації та підвищує ефективність взаємодії користувача з вебресурсом.

Подібна структура є характерною для сучасних державних вебпорталів і відповідає принципам UX-дизайну, орієнтованого на потреби користувача, зокрема забезпечення зручної навігації, логічного розміщення інформаційних блоків та швидкого доступу до необхідного контенту. Водночас така організація інформації відображає внутрішню функціональну структуру архівної установи, оскільки основні розділи сайту відповідають основним напрямкам її діяльності. Завдяки цьому вебсайт може розглядатися не лише як інформаційний ресурс, а як цифрова модель роботи архіву, що відображає його організаційну та управлінську структуру в електронному середовищі.

Важливим структурним компонентом є розділ «ПРО АРХІВ», який формує цілісне уявлення про установу. Його зміст охоплює підрозділи

«Місія та завдання», «Положення та структура», «Керівництво», «Дорадчі органи», «Відділи та сектори», «Історія», «Архів у ЗМІ» та «Вакансії». Сукупність елементів забезпечує висвітлення стратегічних орієнтирів діяльності, нормативно-організаційних засад, управлінської структури та історичного розвитку архіву (рис. 2.1.5).

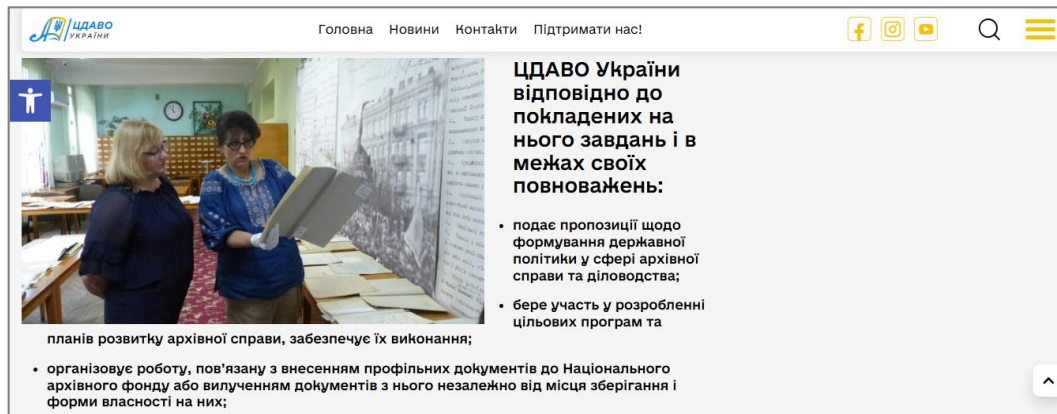

Рисунок 2.1.5 – Розділ «Про архів» вебсайту ЦДАВО України [48]

Представлена інформація формує цілісне уявлення про організаційно-правові засади функціонування архіву та забезпечує його інституційну ідентифікацію в інформаційному просторі.

Розділ «ДІЯЛЬНІСТЬ» відображає питання щодо функціонування установи та містить підрозділи «Плани та звіти», «Рішення колегії», «Протоколи ЕПК», «Протоколи НМР», «Запобігання проявам корупції», «Галузеві програми», «Перелік наказів» та «Наші партнери». Представлені матеріали забезпечують прозорість управлінських процесів, демонструють результати діяльності та відображають участь архіву у професійній взаємодії на національному і міжнародному рівнях (рис. 2.1.6).

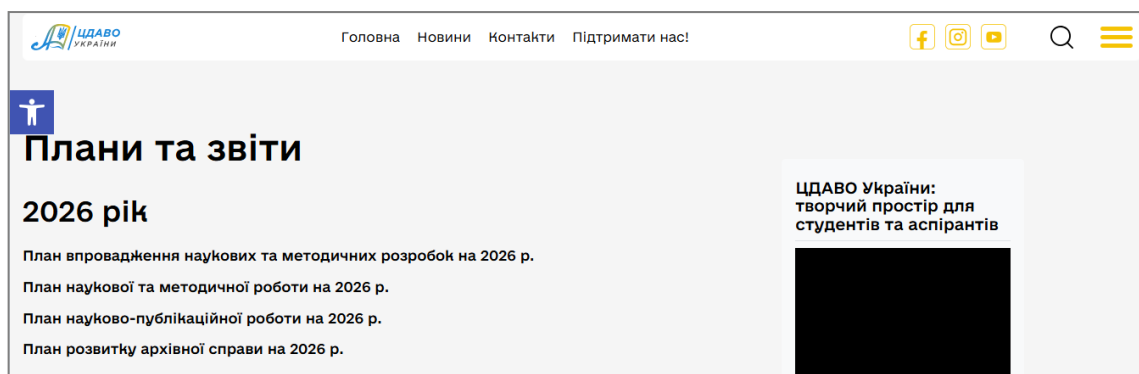

Рисунок 2.1.6 – Розділ «Діяльність» вебсайту ЦДАВО України [48]

Науково-інформаційний напрям діяльності реалізується у розділі «ПУБЛІКАЦІЇ», який включає підрозділи «*На підставі документів архіву*», «*Збірники документів*», «*З історії архіву*» та «*Case study*». Матеріали цього блоку сприяють введенню архівних джерел у науковий обіг, забезпечують їхнє аналітичне опрацювання та популяризацію (рис. 2.1.7).

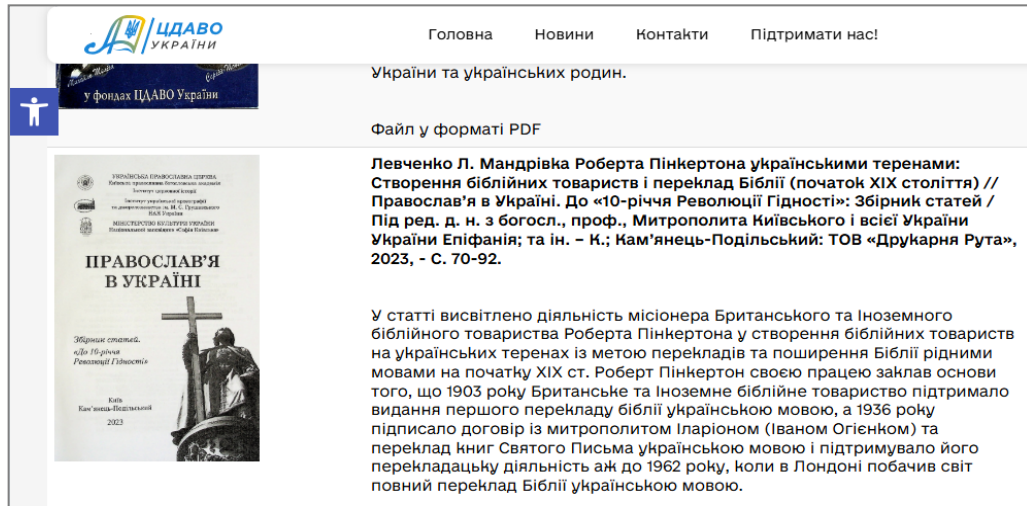

Рисунок 2.1.7 – Розділ «Публікації» вебсайту ЦДАВО України [48]

Важливе значення для організації доступу до документів має розділ «НАУКОВО-ДОВІДКОВИЙ АПАРАТ», що включає «*Путівники*», «*Довідники*», «*Показчики та реєстри*», «*Огляди фондів*», «*Архіви репресивних органів*» та «*Розсекречено*». Зазначимо, що його наповнення забезпечує систематизацію архівної інформації, оптимізацію пошуку та розширення джерельної бази досліджень (рис. 2.1.8).

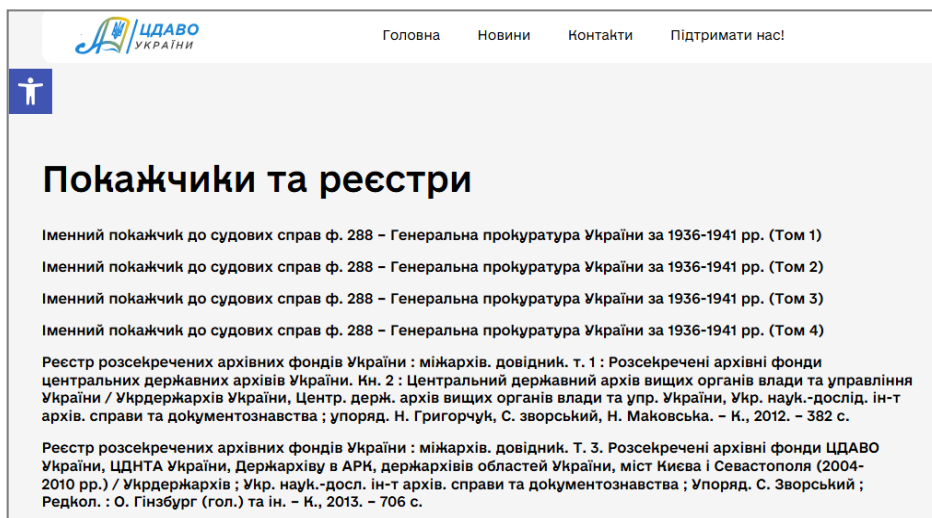

Рисунок 2.1.8 – Розділ «Науково-довідковий апарат» вебсайту ЦДАВО України [48]

Варто зазначити, що наявність розвиненого науково-довідкового апарату є показником високого рівня організації архівної інформації та відповідає класичним принципам архівознавства.

Окремий блок вебресурсу присвячений питанням *комплектування архівних фондів і методичного забезпечення діяльності*. Він охоплює підрозділи «Джерела комплектування», «Списки джерел комплектування», «Нормативно-методична база» та «Семінари», що відображають процес формування архівних ресурсів і професійний розвиток галузі (рис. 2.1.9).

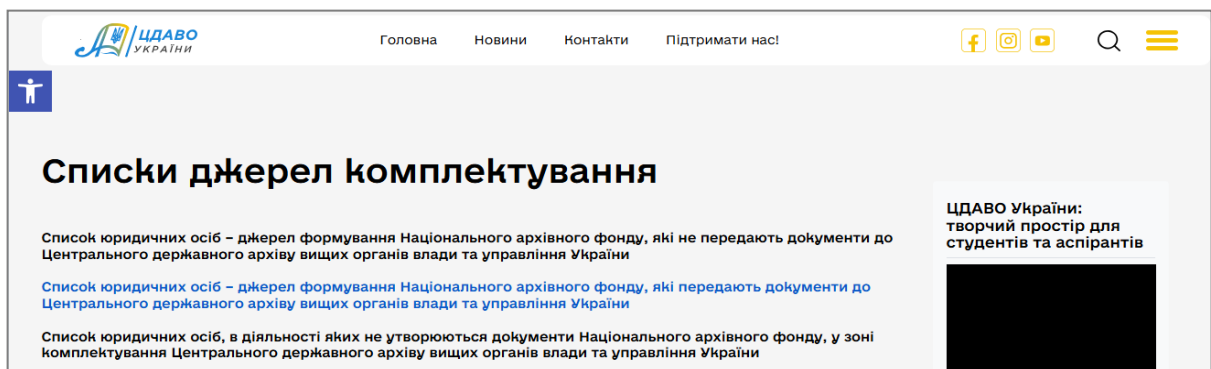

Рисунок 2.1.9 – Розділи комплектування та нормативно-методичного забезпечення вебсайту ЦДАВО України [48]

Взаємодія з користувачами реалізується через розділ «ГРОМАДЯНАМ», який вміщує підрозділи «Звернення громадян», «Доступ до публічної інформації», «Платні послуги», «Безбар'єрний простір», «Засвідчення та проставлення апостилю», а також тематичні блоки «Історія урядуючих інституцій України» та «Виставки» (рис. 2.1.10). Зазначена структура забезпечує доступність адміністративних послуг, відкритість інформації та популяризацію документальної спадщини.

Рисунок 2.1.10 – Розділ «Громадянам» вебсайту ЦДАВО України [48]

Цифрова складова діяльності архіву представлена у розділі «Ресурси», який об'єднує електронні інформаційні продукти, зокрема оцифровані фонди, міжнародні архівні проєкти, тематичні колекції та довідкові матеріали у форматі pdf (рис. 2.1.11). Зазначене наповнення забезпечує дистанційний доступ до документів та сприяє інтеграції архіву у глобальний інформаційний простір. Зокрема, розширює можливості використання архівних матеріалів у науковій, освітній та культурній діяльності.

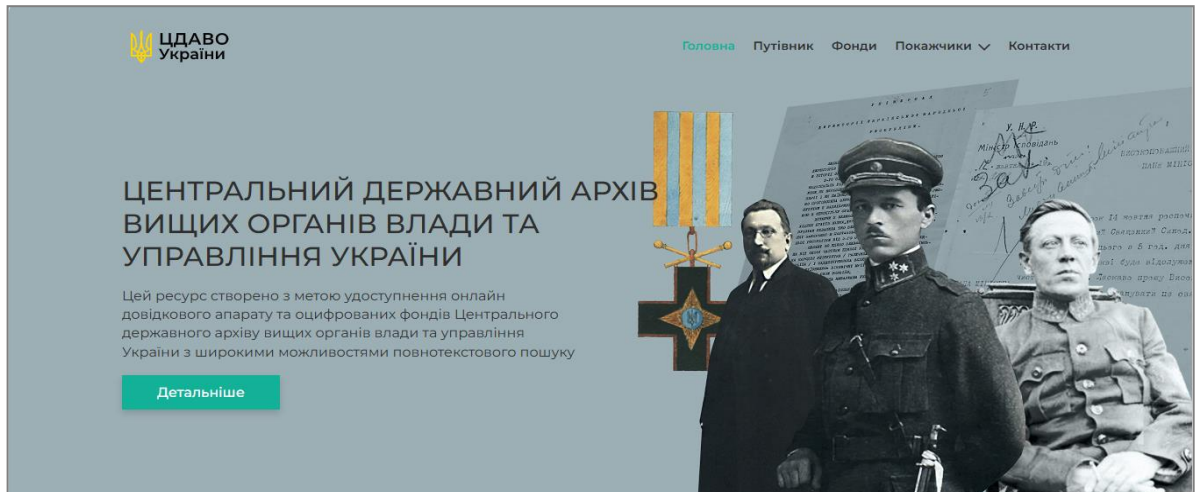

Рисунок 2.1.11 – Розділ «Ресурси» вебсайту ЦДАВО України [48]

Практична реалізація взаємодії з користувачами здійснюється через розділ «Послуги», який передбачає можливість запису до читальної зали, замовлення копій документів онлайн та подання запитів до архіву (рис. 2.1.12). Схарактеризований підхід сприяє підвищенню оперативності обслуговування та розширює доступ до архівних матеріалів.

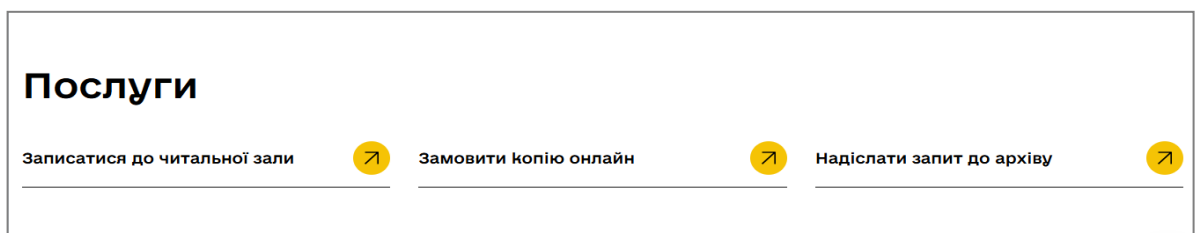

Рисунок 2.1.12 – Розділ «Послуги» вебсайту ЦДАВО України [48]

Зауважимо, що саме зазначена форма організації сервісів відповідає сучасним тенденціям електронного обслуговування користувачів та розвитку дистанційної взаємодії з державними установами.

Отже, вебплатформа ЦДАВО України характеризується високим рівнем структурованості, функціональної насиченості та орієнтації на потреби користувачів. Поєднання інформаційних, наукових і сервісних компонентів забезпечує ефективне функціонування архіву в умовах цифрової трансформації та сприяє інтеграції документальної спадщини у сучасний інформаційний простір. Вебресурс ЦДАВО України демонструє приклад ефективною цифровою трансформації архівної установи та відповідає сучасним вимогам розвитку інформаційно-документних систем.

2.2 Аналіз вебплатформи Національного архіву Чеської Республіки

У сучасних умовах цифровізації архівної справи вебресурси національних архівів трансформуються у багатофункціональні інформаційно-документні системи, що забезпечують не лише представлення установи, але й доступ до архівних ресурсів, довідкових матеріалів та сервісів. У цьому контексті офіційний вебсайт Національного архіву Чеської Республіки є важливим інструментом інформаційної взаємодії з користувачами та складовою державної інформаційної інфраструктури. Доступ до вебресурсу здійснюється за посиланням: <https://www.nacr.cz> [42].

Функціональне призначення вебплатформи полягає у забезпеченні доступу до архівних фондів, організації роботи дослідників, інформуванні про діяльність установи та інтеграції архівних ресурсів у міжнародний інформаційний простір.

Головна сторінка вебсайту виконує роль центрального «інформаційного вузла» на якому концентруються актуальні повідомлення та сервіси. Зокрема, відображення поточного режиму роботи дослідницьких залів («*Research rooms open today*») забезпечує оперативне інформування користувачів. Блок «*Current topics*» містить актуальні тематичні матеріали, тоді як «*More from the archive*» надає доступ до додаткових інформаційних

ресурсів. Організація головної сторінки сприяє швидкому орієнтуванню користувача та підвищує ефективність взаємодії з вебресурсом (рис. 2.2.1).

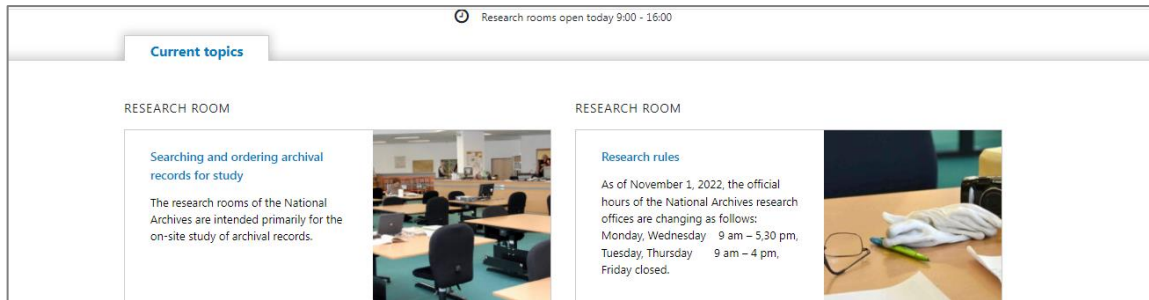

Рисунок 2.2.1 – Головна сторінка вебсайту Національного архіву Чеської Республіки [42]

Навігаційна система сайту побудована за ієрархічним принципом і включає основні розділи: «*About us*», «*For public*», «*Official notice board*», «*Research, publications, events*», «*Labyrinth*» (рис. 2.2.2). Додаткові елементи, зокрема «*Contacts*» і «*Site map*», забезпечують швидкий доступ до структурних компонентів ресурсу та оптимізують пошук інформації.

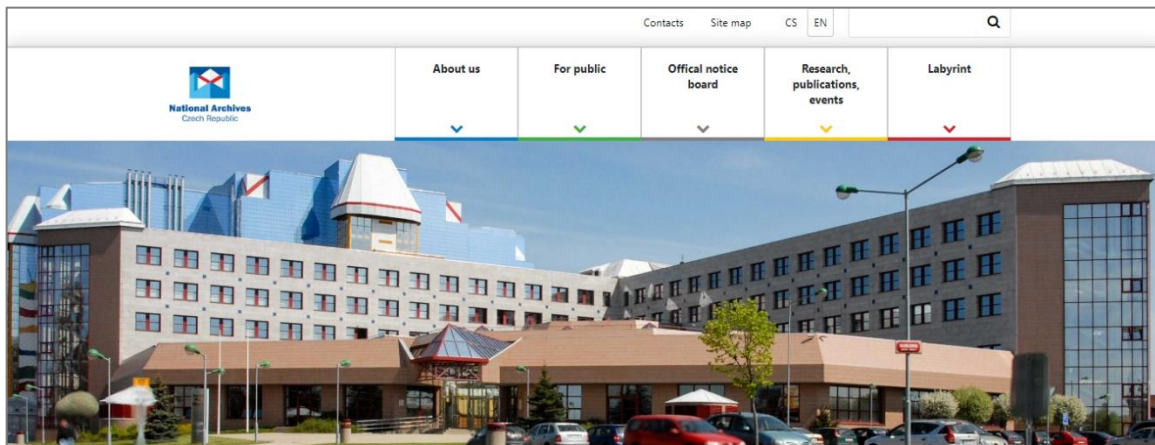

Рисунок 2.2.2 – Основні вкладки вебсайту Національного архіву Чеської Республіки [42]

Важливою характеристикою вебресурсу є наявність двомовного інтерфейсу (чеська та англійська мови), що забезпечує доступність інформації для міжнародної аудиторії та сприяє розвитку міжнаукової комунікації.

Розділ «*About us*» виконує інформаційно-довідкову функцію та спрямований на формування цілісного уявлення про архівну установу (рис. 2.2.3). Зміст охоплює відомості про функції архіву, організаційну

структуру, напрями діяльності та місце установи у системі державного управління. Подання інформації у структурованому вигляді забезпечує послідовне ознайомлення користувачів з діяльністю архіву та сприяє його інституційній ідентифікації.

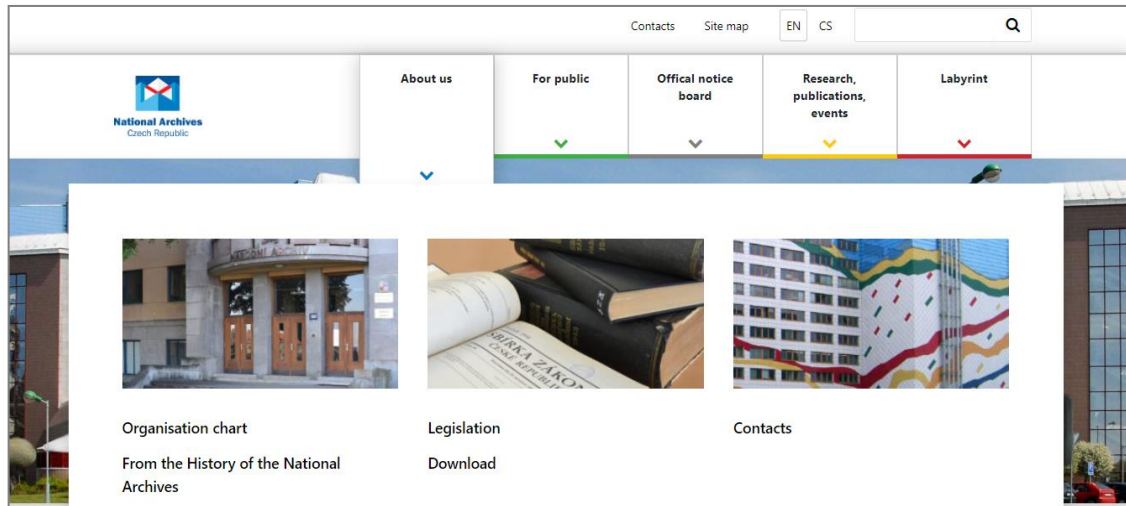

Рисунок 2.2.3 – Інформаційний розділ «About us» [42]

Розділ «*For public*» орієнтований на забезпечення взаємодії з користувачами та регламентує порядок доступу до архівних документів (рис. 2.2.4). Відповідно до цього розділу представлено правила користування (*Research rules*), що визначають умови роботи з документами, а також графік функціонування дослідницьких залів. Наявність чітко сформульованих правил сприяє впорядкуванню процесу обслуговування користувачів і забезпечує ефективну організацію роботи з архівними матеріалами.

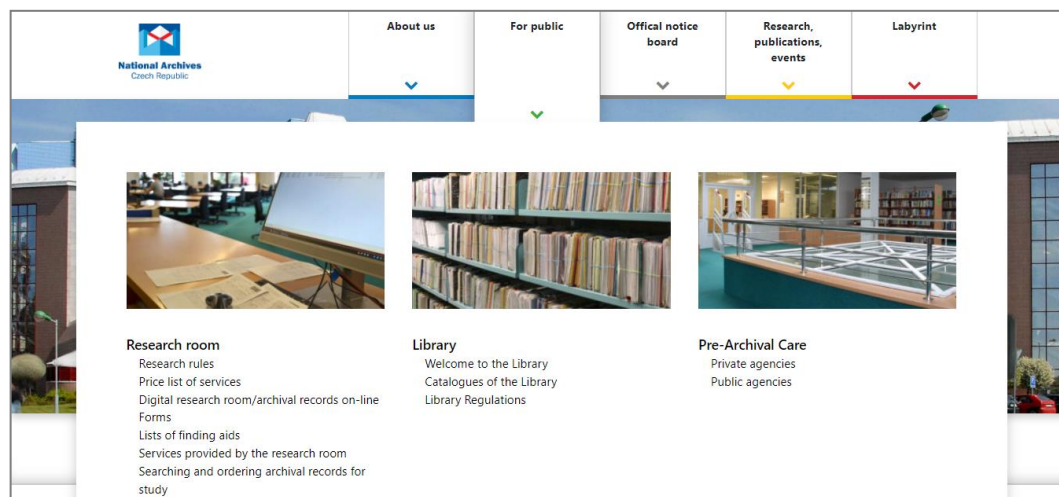

Рисунок 2.2.4 – Розділ «For public» та правила користування [42]

Особливе місце займає підрозділ «*Research room*» в якому систематизовано інформацію щодо пошуку та замовлення документів, а також організації роботи дослідників (рис. 2.2.5). Представлено відомості про спеціалізацію дослідницьких залів, що базується на хронологічному принципі. У підрозділі *Chodovec* зосереджено документи, що датуються періодом після 1850 року, тоді як у підрозділі *Dejvice* представлені матеріали більш раннього періоду. Тобто розподіл забезпечує оптимізацію доступу до документів і підвищує ефективність дослідницької діяльності.

Рисунок 2.2.5 – Інтерфейс підрозділу «Research room» [42]

У межах цього розділу також функціонує архівна бібліотека, яка забезпечує доступ до спеціалізованої літератури та доповнює роботу з архівними джерелами сприяючи комплексному дослідженню історичних матеріалів (рис. 2.2.6).

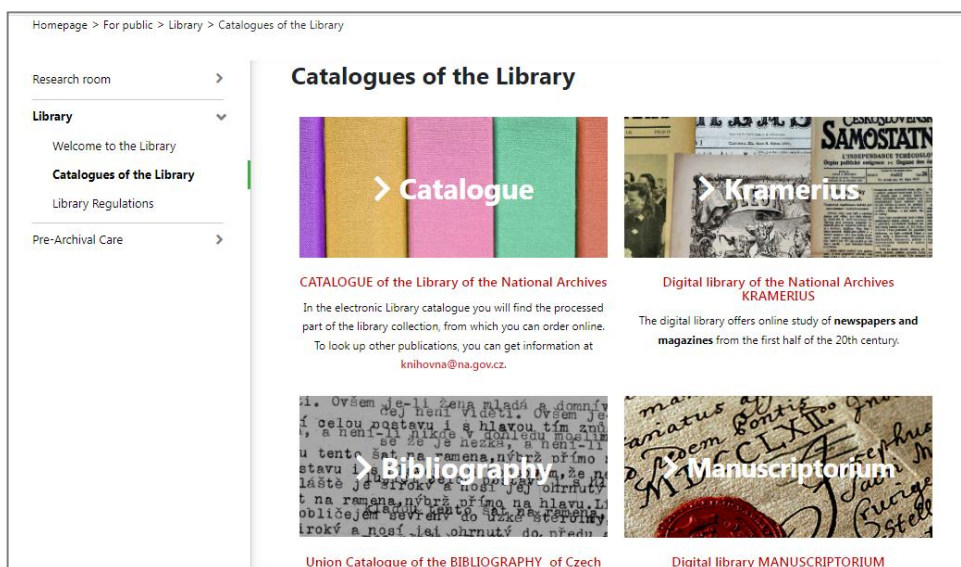

Рисунок 2.2.6 – Архівна бібліотека на вебплатформі [42]

Розділ «*Official notice board*» виконує важливу інформаційно-комунікаційну функцію, оскільки містить актуальні оголошення щодо діяльності архіву (рис. 2.2.7). У ньому публікуються повідомлення про зміну графіка роботи, тимчасові обмеження доступу, закриття підрозділів або інші організаційні зміни. Оперативне оновлення інформації сприяє підвищенню рівня поінформованості користувачів та забезпечує прозорість діяльності установи.

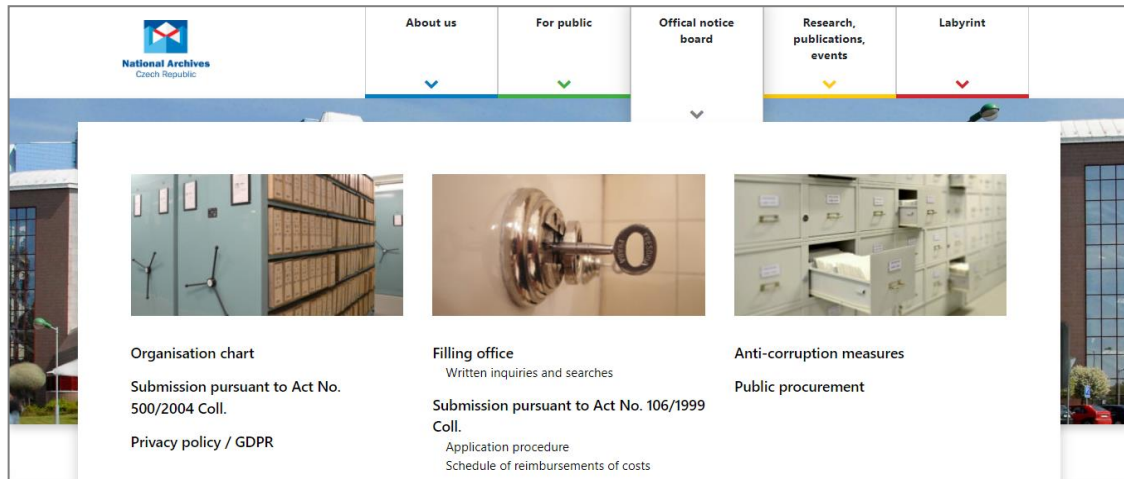

Рисунок 2.2.7 – Розділ офіційних оголошень [42]

Розділ «*Research, publications, events*» репрезентує науково-інформаційний напрям діяльності архіву (рис. 2.2.8). Структура охоплює матеріали дослідницького характеру, наукові публікації та інформацію про наукові заходи. Такий підхід сприяє введенню архівних документів у науковий обіг, забезпечує їхнє аналітичне опрацювання та популяризацію.

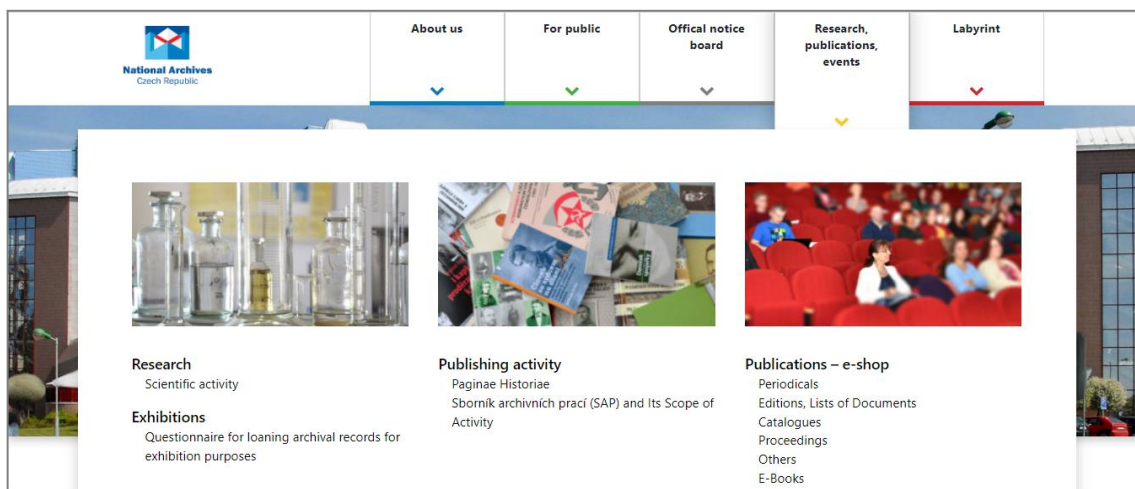

Рисунок 2.2.8 – Науково-інформаційний розділ [42]

Окрему роль відіграють цифрові ресурси та міжнародні проекти, інтегровані у структуру вебсайту, зокрема «Digitální badatelna», «Monasterium», «Holocaust.cz» (рис. 2.2.9). Їхня наявність свідчить про активну участь архіву у міжнародних ініціативах та використання сучасних технологій для представлення документальної спадщини.

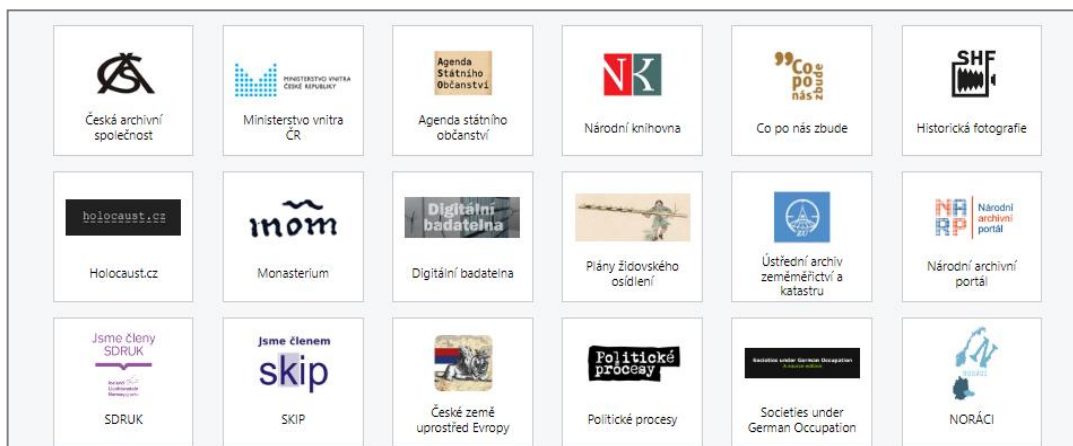

Рисунок 2.2.9 – Інтеграція цифрових архівних ресурсів [42]

Суттєвим компонентом вебресурсу є блок контактної інформації, який містить адреси архівних підрозділів, телефони, електронні адреси та години прийому користувачів. Основний комплекс архіву розташований у місті Прага за адресою Archivní 2257/4. Наявність кількох підрозділів (Chodovec і Dejvice) забезпечує функціональний розподіл фондів і оптимізацію роботи користувачів (рис. 2.2.10).

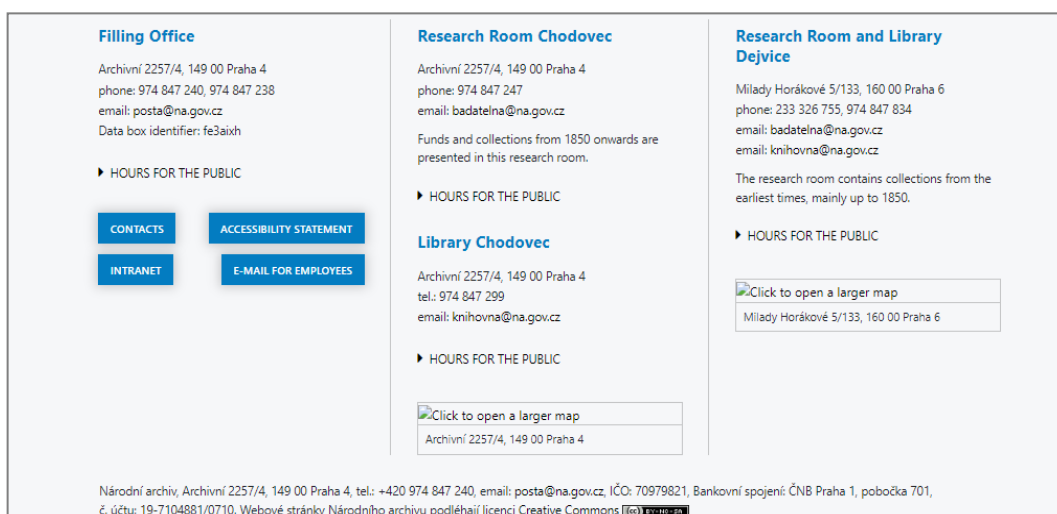

Рисунок 2.2.10 – Контактна інформація та структура підрозділів архіву [42]

Додатково вебресурс містить картографічні матеріали, що полегшують орієнтацію користувачів, а також допоміжні елементи навігації, зокрема «Site map», що забезпечує швидкий доступ до структури сайту (рис. 2.2.11). Комунікаційна складова реалізується також через інтеграцію соціальних мереж (Facebook, Instagram, Twitter), що розширює можливості взаємодії з аудиторією та сприяє оперативному поширенню інформації.

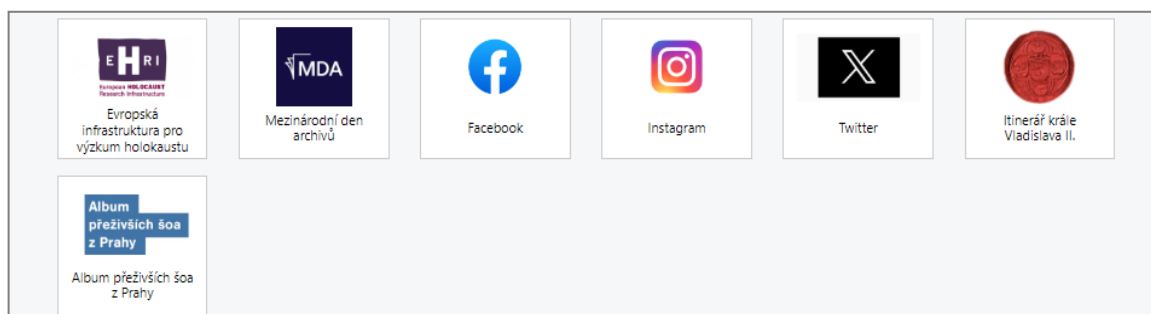

Рисунок 2.2.11 – Додаткові елементи навігації вебресурсу [42]

Окремо представлено положення щодо доступності (*Accessibility statement*), що свідчить про орієнтацію вебресурсу на забезпечення інклюзивності та рівного доступу до інформації (рис. 2.2.12).

Рисунок 2.2.12 – Положення щодо доступності вебсайту [42]

Додатковий тематичний розділ «Labyrinth» виконує просвітницьку функцію та сприяє популяризації архівної спадщини через інтерактивні або тематичні матеріали (рис. 2.2.13).

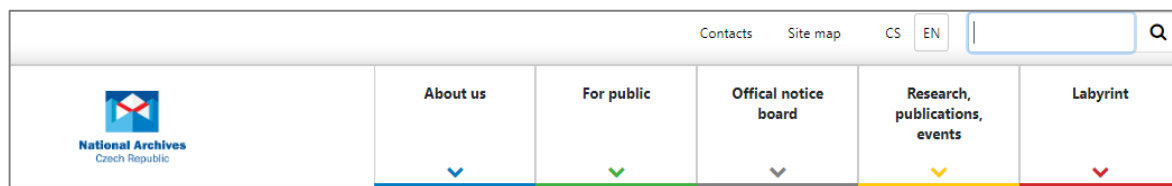

Рисунок 2.2.13 – Тематичний розділ «Labyrinth» [42]

Отже, вебплатформа Національного архіву Чеської Республіки характеризується високим рівнем структурованості, функціональної насиченості та орієнтації на потреби користувачів. Деталізована структура розділів, поєднання інформаційних, наукових і сервісних компонентів, а також інтеграція цифрових ресурсів забезпечують ефективну організацію доступу до архівної інформації. Наявність двомовного інтерфейсу та міжнародних проєктів сприяє інтеграції архіву у глобальний інформаційний простір і відповідає сучасним тенденціям розвитку архівної справи.

2.3 Порівняльна характеристика вебплатформ й напрямки вдосконалення цифрових архівних ресурсів в Україні та Чеській республіці

Порівняльний аналіз вебплатформ Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України та Національного архіву Чеської Республіки надає змогу виявити спільні закономірності їхнього функціонування, а також визначити відмінності, зумовлені рівнем цифровізації, організаційними підходами та змістовою орієнтацією електронних ресурсів.

Вебплатформи архівних установ поступово трансформуються у комплексні інформаційно-документні системи, які забезпечують не лише представлення установ, а й організацію доступу до довідкової інформації, цифрових колекцій та електронних сервісів. Навігаційні системи вебсайтів побудовано за ієрархічним принципом, з чітким тематичним структуруванням розділів, що сприяє логічності організації інформації та зручності користування. Вебплатформи забезпечують комунікацію між архівними установами та користувачами.

Водночас виявлено суттєві відмінності у підходах щодо організації цифрових сервісів. Вебплатформа ЦДАВО України характеризується розвиненою системою дистанційного обслуговування, що передбачає подання інформаційних запитів, замовлення копій документів та попередній

запис до читальної зали в онлайн-режимі. Незважаючи на відсутність повноцінних персоналізованих користувацьких профілів, функціональні можливості ресурсу забезпечують ефективну дистанційну взаємодію з архівною установою.

Натомість вебресурс Національного архіву Чеської Республіки орієнтований переважно на підтримку роботи користувачів у дослідницьких залах. Відсутність персоналізованих кабінетів компенсується реалізацією системи попереднього пошуку та замовлення документів, що оптимізує доступ до архівних матеріалів. Виявлені особливості вказують на поєднання традиційної моделі архівного обслуговування з сучасними цифровими інструментами.

Електронна читальна зала «Digitální badatelna» є центральним компонентом вебплатформи Національного архіву Чеської Республіки, що забезпечує доступ до значних масивів оцифрованих архівних документів. У її межах представлені різні типи джерел, зокрема метричні книги (акти цивільного стану), кадастрові матеріали, реєстраційні документи, судові справи, матеріали політичних процесів, а також документи органів державного управління. Склад цифрових колекцій демонструє їхній комплексний характер та орієнтацію на використання у генеалогічних, історичних і правових дослідженнях [42].

На відміну від цього, цифрові ресурси ЦДАВО України відображають специфіку профілю архіву як установи, що зберігає документи вищих органів державної влади та управління. У структурі електронних ресурсів представлені нормативно-правові акти, матеріали діяльності центральних органів виконавчої влади, документи з історії державотворчих процесів, фонди органів державної влади різних історичних періодів, а також тематичні добірки документів. Значна увага приділяється розвитку науково-довідкового апарату (описи фондів, путівники, довідники), що забезпечує систематизацію архівної інформації та її ефективне використання у наукових дослідженнях [48].

Відмінності у складі цифрових колекцій зумовлюють різну функціональну орієнтацію вебплатформ: вебплатформа Національного архіву Чеської Республіки характеризується універсальним доступом до широкого спектра історичних джерел, тоді як вебплатформа ЦДАВО України зосереджена на документах державного управління та розвитку науково-довідкового забезпечення.

Однією з істотних відмінностей є рівень міжнародної орієнтації досліджуваних вебплатформ. Вебплатформа Національного архіву Чеської Республіки функціонує у двомовному режимі (чеською та англійською мовами), що сприяє інтеграції у міжнародний науковий простір і розширенню кола користувачів. Крім того, ресурс містить посилання на зовнішні цифрові платформи та міжнародні архівні проєкти. Натомість вебплатформа ЦДАВО України орієнтована переважно на національного користувача, хоча також забезпечує доступ до значного обсягу інформаційних ресурсів.

Окремо слід розглянути питання доступності. Вебплатформа ЦДАВО України містить інструменти адаптації інтерфейсу (зміна розміру тексту, налаштування контрастності, функція озвучення), що відповідає сучасним вимогам інклюзивності цифрового середовища. У вебплатформі Національного архіву Чеської Республіки питання доступності задекларовано, однак рівень практичної реалізації відповідних інструментів є менш розвиненим.

На основі проведеного аналізу доцільно виокремити узагальнені підходи до функціонування вебплатформ архівних установ, які охоплюють:

- забезпечення дистанційного доступу до архівної інформації через електронні ресурси;
- впровадження сервісів онлайн-взаємодії з користувачами;
- формування чіткої ієрархічної структури навігації;
- розвиток електронних читальних залів як ключового інструменту цифрового доступу;

- інтеграцію у міжнародний інформаційний простір;
- забезпечення відкритості та прозорості діяльності архівних установ;
- впровадження принципів інклюзивності цифрового середовища.

Таблиця 2.3.1 – Порівняльна характеристика вебплатформ архівних установ

<i>Критерій</i>	<i>ЦДАВО України</i>	<i>Національний архів Чеської Республіки</i>
<i>Загальна структура вебсайту</i>	Розгалужена, багаторівнева, детально структурована	Компактна, логічно впорядкована
<i>Навігаційна система</i>	Ієрархічна, з великою кількістю підрозділів	Спрощена, орієнтована на швидкий доступ
<i>Основні розділи</i>	«Про архів», «Діяльність», «Публікації», «Ресурси», «Послуги»	«About us», «For public», «Official notice board», «Research»
<i>Онлайн-сервіси</i>	Подання запитів, замовлення копій, запис до читальної зали	Пошук і попереднє замовлення документів
<i>Персоналізовані і сервіси (особистий кабінет)</i>	Відсутній	Відсутній
<i>Цифрові ресурси</i>	Оцифровані документи, публікації, тематичні колекції	«Digitální badatelna» (цифрова читальна зала)
<i>Обсяг оцифрованих документів</i>	Не конкретизовано	Не конкретизовано
<i>Мультимедійний контент</i>	Представлений (відеоматеріали)	Обмежений
<i>Інклюзивність</i>	Розвинені інструменти доступності	Частково реалізована
<i>Мовна доступність</i>	Українська мова	Чеська та англійська мови
<i>Міжнародна інтеграція</i>	Обмежена	Активна (міжнародні цифрові проекти)
<i>Орієнтація вебресурсу</i>	Науково-інформаційна та управлінська	Практично-орієнтована (користувач)

Розроблено автором за матеріалами [42; 48]

Узагальнення результатів порівняльного аналізу свідчить, що вебресурс ЦДАВО України вирізняється високим рівнем структурної деталізації, орієнтацією на науково-довідкове забезпечення та систематизацію інформації. Водночас вебплатформа Національного архіву Чеської Республіки характеризується більшою практичною орієнтацією, зручністю використання та активною інтеграцією у міжнародний інформаційний простір.

Встановлено, що в обох вебресурсах відсутня повноцінна реалізація персоналізованих користувацьких кабінетів, однак наявні електронні сервіси забезпечують ефективну дистанційну взаємодію з користувачами. Разом з тим, відсутність узагальнених статистичних даних щодо обсягів оцифрованих документів свідчить про необхідність підвищення рівня інформаційної відкритості архівних установ.

Узагальнення результатів дослідження надає змогу визначити ключові напрями вдосконалення цифрових архівних ресурсів в Україні, серед яких:

- 1) запровадження персоналізованих користувацьких кабінетів для підвищення рівня інтерактивності сервісів;
- 2) розширення обсягів цифрових колекцій та впровадження політики відкритих даних;
- 3) посилення міжнародної інтеграції вебресурсів архівних установ;
- 4) удосконалення інструментів доступності відповідно до сучасних стандартів інклюзивності;
- 5) забезпечення відкритості та систематизованого оприлюднення статистичної інформації щодо цифрових ресурсів;
- 6) розвиток інтегрованих пошукових систем та створення єдиного архівного інформаційного порталу.

Реалізація зазначених напрямів сприятиме підвищенню ефективності функціонування електронних інформаційних ресурсів архівних установ України та їхньої адаптації до сучасних вимог цифрового суспільства і міжнародних стандартів.

Проведене порівняльне дослідження також надало змогу визначити окремі рекомендації щодо подальшого вдосконалення вебплатформи Національного архіву Чеської Республіки. З урахуванням позитивного досвіду ЦДАВО України доцільним є розширення інструментів цифрової доступності шляхом впровадження функцій зміни розміру шрифту, налаштування контрастності та автоматичного озвучення текстових матеріалів. Перспективним напрямом є також посилення науково-довідкового забезпечення за рахунок створення більш розгорнутих електронних путівників, тематичних довідників та структурованих описів архівних фондів. Крім того, доцільним є активніше використання мультимедійного контенту, зокрема віртуальних виставок, відеопрезентацій та навчальних матеріалів, що сприятиме популяризації архівних ресурсів та розширенню комунікації з користувачами.

Отже, результати порівняльного аналізу засвідчили, що вебплатформи ЦДАВО України та Національного архіву Чеської Республіки реалізують спільні принципи цифрового представлення архівної інформації, проте відрізняються функціональними акцентами та організаційними підходами. ЦДАВО України характеризується розвиненим науково-довідковим апаратом, інструментами доступності та широкими можливостями дистанційного обслуговування, тоді як Національний архів Чеської Республіки вирізняється високим рівнем міжнародної інтеграції та ефективною організацією цифрової читальної зали. Взаємне використання успішних практик обох архівних установ сприятиме подальшому вдосконаленню цифрових архівних ресурсів, підвищенню якості архівного обслуговування та забезпеченню відкритого доступу до документальної спадщини відповідно до сучасних міжнародних стандартів.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження цифрової трансформації архівної справи та вебплатформ державних архівних установ України і Чеської Республіки було здійснено комплексний аналіз сучасного стану цифровізації архівної галузі, розглянуто особливості функціонування архівних вебресурсів, а також визначено основні напрями їхнього подальшого вдосконалення в умовах розвитку інформаційного суспільства. У процесі виконання роботи було досягнуто поставлену мету та виконано **завдання**, а саме:

1. Узагальнено теоретико-методологічні засади дослідження електронних архівів та архівних вебплатформ. Встановлено, що в умовах цифровізації архівної справи вебплатформи архівних установ набувають статусу багатофункціональних інформаційно-документних систем. Вони забезпечують не лише представлення діяльності установи, але виконують функції доступу до архівних фондів, довідково-інформаційного забезпечення та електронного обслуговування користувачів. Доведено, що цифрова трансформація архівної справи передбачає не лише впровадження сучасних технологій, але зміну організаційних підходів до зберігання, оброблення та використання документальної інформації, а також розвиток принципів відкритості та доступності архівних ресурсів.

2. Проаналізовано вебплатформи Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України і Національного архіву Чеської Республіки. Встановлено, що обидва досліджувані ресурси виконують функцію забезпечення доступу до архівної інформації та є складовими державних інформаційних систем. Вебплатформа ЦДАВО України характеризується складною багаторівневою структурою, широким переліком інформаційних розділів, розвиненим науково-довідковим апаратом та значною кількістю сервісних функцій для користувачів. Водночас вебсайт Національного архіву Чеської Республіки відзначається більш компактною та логічно спрощеною структурою, зручністю навігації, наявністю двомовного інтерфейсу та орієнтацією на міжнародну аудиторію.

3. Здійснено порівняльний аналіз досліджуваних вебплатформ та визначено напрями вдосконалення цифрових архівних ресурсів України. У результаті порівняльного аналізу встановлено як спільні, так і відмінні риси функціонування вебплатформ. Спільними є ієрархічний принцип побудови структури сайтів, наявність інформаційних, довідкових і сервісних розділів, а також поступове впровадження цифрових ресурсів і електронних послуг. Відмінності полягають у рівні міжнародної інтеграції, рівні впровадження цифрових сервісів, підходах до організації доступу до архівних матеріалів та реалізації принципів інклюзивності.

На основі проведеного дослідження визначено пріоритетні напрями вдосконалення цифрових архівних ресурсів України, серед яких: розширення обсягів оцифрованих документальних колекцій; впровадження персоналізованих сервісів для користувачів; посилення інтеграції у міжнародний інформаційний простір; розвиток інструментів доступності для людей з інвалідністю; удосконалення електронних сервісів взаємодії з користувачами; а також підвищення рівня відкритості та систематизованого подання архівної інформації.

Окремо слід відзначити, що сучасні вебплатформи архівних установ поступово трансформуються у повноцінні цифрові середовища, які поєднують інформаційні, комунікаційні та сервісні функції. У цьому контексті важливим є не лише технічне оновлення ресурсів, а й удосконалення управлінських підходів, розвиток цифрових компетентностей персоналу та адаптація архівних установ до вимог електронного урядування.

Результати дослідження свідчать, що вебплатформи архівних установ відіграють пріоритетну роль у забезпеченні доступу до документальної спадщини, підвищенні ефективності інформаційного обслуговування користувачів та інтеграції архівів у глобальний інформаційний простір.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ

1. Деякі питання документування управлінської діяльності: Постанова 17.01.2018 № 55 (редакція від 03.10.2025). *Верховна Рада України. Законодавство України*: вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.02.2026).
2. Про внесення змін до Типової інструкції з діловодства в міністерствах, інших центральних та місцевих органах виконавчої влади: Постанова 25.09.2025 № 1188-2025-п. *Верховна Рада України. Законодавство України*: вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1188-2025-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.02.2026).
3. Про затвердження Положення про Державну архівну службу України: Постанова від 21.10.2015 № 870 (редакція від 20.03.2024). *Верховна Рада України. Законодавство України*: вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/870-2015-%D0%BF/ed20240320#Text> (дата звернення: 10.02.2026).
4. Про затвердження Положення про порядок формування, зберігання та знищення електронних архівів у Національному банку України і банках України: Постанова від 12.09.2006 № 357. *Верховна Рада України. Законодавство України*: вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1089-06/ed20101224/find> (дата звернення: 10.02.2026).
5. Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 04.01.2002 № 3-2002-п (редакція від 01.01.2026). *Верховна Рада України. Законодавство України*: вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3-2002-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.04.2026).
6. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення доступу до публічної інформації у формі відкритих даних: Закон України від 09.04.2015 № 319-VIII (редакція від 31.03.2023). *Верховна Рада України. Законодавство України*: вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/319-19#Text> (дата звернення: 10.04.2026).

7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства у сфері електронного документообігу: Проект Закону 20.02.2026 № 14414-1. *Апарат Верховної Ради України. Головне науково-експертне управління*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/69638> (дата звернення: 12.03.2026).

8. Про доступ до публічної інформації: Закон України 13.01.2011 № 2939-VI (редакція від 08.08.2025). *Верховна Рада України. Законодавство України*: вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17> (дата звернення: 10.02.2026).

9. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України 22.05.2003 № 851-IV (редакція від 31.12.2023). *Верховна Рада України. Законодавство України*: вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення: 10.02.2026).

10. Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги: Закон України 05.10.2017 № 2155-VIII (редакція від 18.12.2024). *Верховна Рада України. Законодавство України*: вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text> (дата звернення: 10.02.2026).

11. Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах: Закон України 05.07.1994 № 80/94-BP (редакція від 20.04.2025). *Верховна Рада України. Законодавство України*: вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 10.02.2026).

12. Про захист персональних даних: Закон України 22.05.2003 № 2297-VI (редакція від 14.06.2025). *Верховна Рада України. Законодавство України*: вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text> (дата звернення: 10.02.2026).

13. Про інформацію: Закон України 02.10.1992 № 1642-III (редакція від 20.01.2026). *Верховна Рада України. Законодавство України*: вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 10.02.2026).

14. Про Національний архівний фонд і архівні установи: Закон України 24.12.1993 № 15 (редакція від 21.06.2024). *Верховна Рада України. Законодавство України*: вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3814-12#Text> (дата звернення: 10.02.2026).

15. Про Національну програму інформатизації: Закон України 04.02.1998 № 7498-ВР (редакція від 01.12.2022). *Верховна Рада України. Законодавство України*: вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 10.02.2026).

16. Про схвалення Стратегії захисту документальної спадщини як запоруки збереження національної ідентичності та державності на період до 2027 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 грудня 2024 р. № 1349-р. *Верховна Рада України. Законодавство України*: вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1349-2024-%D1%80#Text> (дата звернення: 10.02.2026).

17. Про затвердження Правил організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях: Наказ 18.06.2015 № 1000/5 (редакція від 30.11.2024). *Верховна Рада України. Законодавство України*: вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0736-15#Text> (дата звернення: 10.02.2026).

18. Про затвердження та впровадження методичних рекомендацій «Забезпечення збереженості електронних документів Національного архівного фонду»: Наказ 13.02.2020 № 13. *Верховна Рада України. Законодавство України*: вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0013842-20#Text> (дата звернення: 10.02.2026).

19. ДСТУ 4163-2020 «Державна уніфікована система документації. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлення документів». Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2020. URL: <https://ips.liga-zakon.net/document/FN070106> (дата звернення: 12.03.2026).

20. Анонс: презентація нового онлайн-ресурсу ЦДАВО. Історична правда: вебсайт. URL: <https://www.istpravda.com.ua/short/61f11bc5761af/> (дата звернення: 12.03.2026).

21. Артеменкова О. М. Архіви електронних документів. Київський національний університет культури і мистецтв. URL: <https://jias.donnu.edu.ua/article/view/14597/14502> (дата звернення: 10.02.2026).

22. Божук Л. В. Електронні ресурси та інтернет-комунікації архівних та бібліотечних установ: методичні рекомендації. Київ: НАУ, 2023. 40 с.

23. Вдовіна О. Архівний менеджмент як компонент архівознавства та напрям діяльності. Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми та перспективи: матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. Нац. ун-т «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка». Полтава, 2020. С. 172–178.

24. Вірьовкіна Н. М. Електронний архів як засіб зберігання та пошуку документальної інформації. *Східноєвропейський університет економіки і менеджменту*. URL: https://www.confcontact.com/2014-nauka-v-informatsionnom-prostranstve/sk5_veryovkina.htm (дата звернення: 10.02.2026).

25. Гурська Д. А. Цифровізація архівів та діловодства в Україні: стан, проблеми та перспективи. *Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері*. 2024. С. 80–83.

26. Державна архівна служба України: офіційний вебсайт. URL: <https://archives.gov.ua/ua/> (дата звернення: 10.02.2026).

27. Державний архів міста Києва: офіційний вебсайт. URL: <https://archive.kyivcity.gov.ua/> (дата звернення: 10.02.2026).

28. Електронний архів: вебсайт. URL: <https://old.archives.gov.ua> (дата звернення: 10.02.2026).

29. Електронний архів Михайла Грушевського: проєкт. URL: <https://hrushevsky.history.org.ua/home.html> (дата звернення: 10.02.2026).

30. Золотарьова І. О., Бутова Р. К. Автоматизація документообігу: навчальний посібник. Харків: Вид. ХНЕУ, 2008. 169 с.

31. Калакура Я. Електронні інформаційні ресурси архівів як джерельне підґрунтя українознавства. *Українознавство*. 2022. № 1. С. 106–119. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukr_2022_1_9 (дата звернення: 10.02.2026).
32. Калакура Я. Менеджмент в архівній справі: конспект лекцій. Київ: ВПЦ Київський університет, 2018. 240 с.
33. Калакура Я. Персональний менеджмент архівіста: теоретичні засади і сучасна практика. *Науково-практичний журнал Архіви України*. 2020. № 1. С. 84–103
34. Калакура Я., Ковтанюк Ю. Архівний менеджмент в умовах електронного урядування. *Науково-практичний журнал Архіви України*. 2019. Вип. 3 (320). С. 18–57.
35. Калакура Я., Палієнко М. Концептуалізація електронного архівознавства. *Статті та повідомлення*. 2021. URL: <https://au.archives.gov.ua/index.php/au/article/view/121/83> (дата звернення: 10.02.2026).
36. Кравець Р. Б., Бойко П. О., Марковець О. В. Електронний архів як засіб швидкого доступу до управлінської інформації. *Науково-практичний журнал Архіви України*. 2023. № 4. С. 14–21. URL: [Текст%20статті-678325-1-10-20231221%20.pdf](#) (дата звернення: 10.02.2026).
37. Левченко Л. Л., Попова Л. М., Хромов А. В. Національні архівні інформаційні ресурси: правові засади реформування архівної справи. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ*. 2021. Вип. 1. С. 249–263.
38. Левчук О. Архівні електронні інформаційні ресурси як джерело історичної інформації. *Науково-практичний журнал Архіви України*. 2020. С. 52–70. URL: <https://au.archives.gov.ua/index.php/au/article/view/88/51> (дата звернення: 10.02.2026).
39. Марковець О. В., Жежнич П. І. Міжнародний досвід у формуванні електронних архівів кваліфікаційних праць. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2024. № 65. С. 238–247.

40. Марковець О. В. Організація електронного архіву документів органу місцевої влади. Теоретичні і прикладні аспекти інформаційної, бібліотечної та архівної справи. 2024. № 2 (1). С. 43–52. URL: <https://doi.org/10.31558/2786-8915.2024.1.4> (дата звернення: 10.02.2026).

41. Милютченко І. О., Кулько П. О. Електронні інформаційні ресурси: визначення та класифікація. *Радіотехніка: Всеукр. міжвід. наук.-техн. зб.* 2023. Вип. 213. С. 65–69.

42. Національний архів Чеської Республіки: офіційний вебсайт. URL: <https://www.nacr.cz/en/> (дата звернення: 10.02.2026).

43. Олійник С. В. Архівознавство: конспект лекцій. Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори-2006», 2014. 144 с.

44. Парламент пропонує дозволити знищення оригіналів документів. Судово-юридична газета: вебсайт. URL: <https://sud.ua/uk/news/publication/354234-parlament-predlagaet-razreshit-unichtozhenie-originalov-dokumentov> (дата звернення: 12.03.2026).

45. Скан-копії чи фотокопії електронних документів отримають юридичний статус. Бухгалтерська платформа: вебсайт. URL: <https://buhplatforma.com.ua/news/113340-skan-kopii-chy-fotokopii-elektronnykh-dokumentiv-otrymaiut-iurydychnyi-status> (дата звернення: 12.03.2026).

46. Стрілець Н. Особливості зберігання електронних документів в архівних фондах. *Вісник Харківської державної академії культури: збірник наукових праць*. Харків: ХДАК. 2010. № 29. С. 91–105. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/hak_2010_29_15 (дата звернення: 10.02.2026).

47. Філіппова Л. Цифрові архіви в сучасному суспільстві: термінологічний та змістовий аспект. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2018. № 2. С. 6–11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2018_2_3 (дата звернення: 10.02.2026).

48. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Е-ресурс ЦДАВО: офіційний вебсайт. URL: <https://e-resource.tsdavo.gov.ua/> (дата звернення: 12.02.2026).

49. Центральний державний аудіовізуальний та електронний архів України (ЦДАЕА України): офіційний вебсайт. URL: <https://tsdaea.archives.gov.ua/> (дата звернення: 12.02.2026).

50. Центральний державний науково-технічний архів України: офіційний вебсайт. URL: <https://cdnta.archives.gov.ua/> (дата звернення: 12.02.2026).

51. Чернятинська Ю. Г. Комплектування архівів документами в електронній формі та їх зберігання: історіографія питання. *Науково-практичний журнал Архіви України*. 2018. № 1. С. 88–102.

52. Шебаніна О. В., Клочан В. П., Клочан І. В. Електронний документообіг: конспект лекцій. Миколаїв: Миколаївський національний аграрний університет, 2021. 69 с.

53. Шелемба А. О. Цифрова трансформація архівної справи в умовах розвитку інформаційного суспільства (на прикладі Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України). *Матеріали XI міжнародної науково-практичної студентської конференції «Актуальні питання інформаційної діяльності: теорії та інновації»* (м. Одеса, 2026 рік). С. 641–647.

54. Archives Portal Europe: офіційний вебсайт. URL: <https://www.archivesportaleurope.net/> (дата звернення: 12.02.2026).

55. SUCHO: офіційний вебсайт. URL: <https://www.sucho.org/> (дата звернення: 12.02.2026).